

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Oddlužení manželů před revizní novelou
insolvenčního zákona a po ní**

Plzeň, 2015

Mgr. Ivana TOUSCHKOVÁ

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra finančního práva a národního hospodářství

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Oddlužení manželů před revizní novelou
insolvenčního zákona a po ní**

Studijní program: Právo a právní věda

Studijní obor: Právo

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Zdeněk Vlček

Plzeň, 2015

Mgr. Ivana TOUSCHKOVÁ

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma „Oddlužení manželů před revizní novelou insolvenčního zákona a po ní“ zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Plzni, 28. března 2014

vlastnoruční podpis autorky

Poděkování

Tímto děkuji JUDr. Zdeňku Vlčkovi za odborné vedení mé diplomové práce. Velký dík patří též mé rodině za podporu v průběhu celého studia.

Obsah

1	Úvod.....	1
2	Historický exkurs	2
2.1	Vývoj konkursního (insolvenčního) práva	2
2.2	Insolvenční právo a Evropská unie	3
3	Úpadek a způsoby jeho řešení se zaměřením na oddlužení	7
3.1	Úpadek	7
3.2	Způsoby řešení úpadku	8
3.3	Oddlužení	9
4	Oddlužení manželů před revizní novelou insolvenčního zákona.....	17
4.1	Pojem „společné oddlužení manželů“	17
4.2	Možnost spojení samostatných insolvenčních návrhů manželů	19
4.3	Judikát Vrchního soudu v Praze 1 VSPH 669/2009.....	20
4.4	Insolvenční řízení KSPL 56 INS 18390/2011	23
4.5	Možnost spojení insolvenčních řízení manželů zahájených s větším časovým odstupem	25
4.6	Oddělení již spojených řízení	27
5	Změny v oddlužení manželů zakotvené v revizní novele insolvenčního zákona	33
5.1	Institut společného oddlužení manželů	33
5.2	Rozvod ve vztahu ke společnému oddlužení manželů	34
5.3	Smrt jednoho z manželů ve vztahu ke společnému oddlužení manželů.....	35
5.4	Společné jmění manželů a zpeněžování majetkové podstaty	38
5.5	Insolvenční řízení KSPH 60 INS 25353/2014	42
5.6	Poznámka k problematice „společného konkursu“	43
5.7	Možné důsledky využití institutu společného oddlužení manželů	44
6	Srovnání rozhodovací praxe insolvenčních soudů před účinností revizní novely insolvenčního zákona a po ní	45
7	Vztah insolvenčního a finančního práva při plnění splátkového kalendáře.....	49
8	Závěr.....	52
	Seznam použité literatury a zdrojů.....	56

1 Úvod

Jako téma své diplomové práce jsem si vybrala problematiku oddlužení manželů, přičemž záměrně neuvádím pojem „společné oddlužení manželů“, neboť tento pojem a současně s ním nový právní institut zavedla až tzv. velká revizní novela insolvenčního zákona účinná od 1.1.2014. Předchozí právní úprava problematiku oddlužení manželů neřešila a insolvenční soudci nebyli jednotni v názorech na to, zda manželé mají být oddlužováni samostatně, či společně.

Protože ve své práci vycházím téměř výhradně ze znění zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), z judikatury a z listin uveřejněných v elektronickém insolvenčním rejstříku (ISIR) pod konkrétními spisovými značkami, bude seznam použité literatury méně rozsáhlý, než bývá u diplomových prací obvyklé, neboť při zpracování práce čerpám především ze své osobní praxe společníka veřejné obchodní společnosti, která je insolvenčním správcem, a z jednotlivých konkrétních insolvenčních případů, na jejichž zpracování jsem se osobně podílela.

Základem mé diplomové práce se stala má seminární práce z předmětu Obchodní právo na téma „Insolvenční právo – oddlužení manželů“, kterou jsem zpracovala na podzim 2013. Jak z uvedeného data vyplývá, byl v ní zachycen stav před účinností velké revizní novely insolvenčního zákona. V diplomové práci jsem rozšířila obecnou část i počet konkrétních insolvenčních případů a nově jsem zpracovala vývoj po 1.1.2014.

2 Historický exkurs

2.1 *Vývoj konkursního (insolvenčního) práva*

Kořeny insolvenčního (konkursního) práva sahají až do starověkého Říma. Termínem „concursum creditorum“¹ se zde označoval sběh věřitelů, kteří se sešli za účelem přihlášení a uspokojení svých pohledávek. Podle Zákona XII desek mohl být dlužník prodán do otroctví nebo dokonce potrestán smrtí, jestliže za něj nikdo jeho dluh nezaplatil.² Teprve ve 4. st. př. n. l. bylo tzv. dlužní otroctví zrušeno.³

Ve středověku vzniklo v severoitalských městech samostatné soudní řízení, jehož cílem bylo poměrné uspokojení dlužnickových věřitelů podle výše jejich pohledávek, a odtud se šířilo dále do Evropy. Počátky konkursního práva u nás pak spadají do 17. století.⁴ Stejně jako dnes se věřitelé do řízení přihlašovali a deskový soud určoval, jak mají být uspokojeni. Konkursní jmění se však mezi věřitele nedělilo alikvotně.⁵ Rakouské (a tedy i české) konkursní právo bylo kodifikováno roku 1781 vydáním josefinského konkursního řádu.⁶ Na něj pak navázal nový konkursní řád z 25. prosince 1868.⁷

Po rozpadu Rakouska-Uherska byla rakouská i uherská úprava konkursního práva recipována do československého právního řádu a s nepatrnými úpravami platila až do roku 1931, kdy byl 1.5.1931⁸ vyhlášen nový konkursní zákon, který odstraňoval dosavadní dualismus v oblasti konkursního práva. Tento zákon definoval konkursní podstatu jako majetek úpadce, který slouží k uspokojení nároků jeho věřitelů, a stal se inspiračním zdrojem pro autory porevolučního konkursního zákona z počátku 90. let 20. století.

¹ SCHELLE, Karel; FRÝDEK, Miroslav. *Vývoj konkursního práva*. 1. vydání, Ostrava: KEY Publishing, 2010, s. 5, ISBN 978-80-7418-073-6

² SCHELLE, Karel; FRÝDEK, Miroslav. *Vývoj konkursního práva*. 1. vydání, Ostrava: KEY Publishing, 2010, s. 13, ISBN 978-80-7418-073-6

³ SCHELLE, Karel; FRÝDEK, Miroslav. *Vývoj konkursního práva*. 1. vydání, Ostrava: KEY Publishing, 2010, s. 15, ISBN 978-80-7418-073-6

⁴ SCHELLE, Karel; FRÝDEK, Miroslav. *Vývoj konkursního práva*. 1. vydání, Ostrava: KEY Publishing, 2010, s. 28, ISBN 978-80-7418-073-6

⁵ SCHELLE, Karel; FRÝDEK, Miroslav. *Vývoj konkursního práva*. 1. vydání, Ostrava: KEY Publishing, 2010, s. 30, ISBN 978-80-7418-073-6

⁶ SCHELLE, Karel; FRÝDEK, Miroslav. *Vývoj konkursního práva*. 1. vydání, Ostrava: KEY Publishing, 2010, s. 32, ISBN 978-80-7418-073-6

⁷ SCHELLE, Karel; FRÝDEK, Miroslav. *Vývoj konkursního práva*. 1. vydání, Ostrava: KEY Publishing, 2010, s. 34, ISBN 978-80-7418-073-6

⁸ SCHELLE, Karel; FRÝDEK, Miroslav. *Vývoj konkursního práva*. 1. vydání, Ostrava: KEY Publishing, 2010, s. 37, ISBN 978-80-7418-073-6

Zajímavostí konkursního zákona z roku 1931 je např. to, že obsahoval institut donucovací vazby, kde dlužník mohl mimo jiné psát, telefonovat a vyřizovat všechny záležitosti, které nesplnil ve stanovené lhůtě (např. předložení účetnictví, dohledání majetku apod.). Dalším významným právním institutem byla vyjevovací přísaha na nařikatelné převody majetku – dlužník přísahal, že vypovídá pravdivě, a za prokázanou křivou přísahu mu hrozil trest vězení (obdoba dnešního čestného prohlášení o majetku, kdy v případě schváleného oddlužení plněním splátkového kalendáře je sankcí za zatajený majetek jeho prodej a vydání výtěžku prodeje jako mimořádné splátky do oddlužení⁹).¹⁰

Rok 1948 znamenal citelný zásah do konkursního a vyrovnávacího řízení. Vzhledem k tomu, že bylo prakticky zlikvidováno soukromé vlastnictví výrobních prostředků a jejich jediným vlastníkem se stal stát, nebylo nadále možné ustanovení o konkursu aplikovat. Politické a s nimi související ekonomické změny po listopadu 1989 však opět uvedly konkursní právo v život, a to nejprve prostřednictvím zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání a následně zákonem č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).

2.2 Insolvenční právo a Evropská unie

V souvislosti s přehledem vývoje insolvenčního práva stojí jistě za zmínku i evropská právní úprava insolvence a její vliv na právní úpravu této problematiky v České republice. 1. května 2004 se Česká republika stala členem Evropské unie, což má výrazný vliv na hospodářské i právní prostředí u nás. Mezi základní principy fungování EU patří svoboda pohybu zboží, osob, služeb a způsobů financování.¹¹ Nedílnou součástí této svobody je i to, že případné insolvenční řízení dlužníka (ať už právnické, nebo fyzické osoby) nemusí zůstat omezeno výhradně na zemi jeho trvalého pobytu nebo sídla, ale může se dotknout i jiných států, a tedy i jiných právních úprav.

Zásadním evropským právním předpisem v oblasti insolvence je Nařízení č. 1346/2000 o insolvenčním řízení, které nabylo účinnosti 31.5.2002.¹² Z nařízení

⁹ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), § 412, odst. 1, písm. b)

¹⁰ Údaje z přednášky JUDr. Jana Blažka ze dne 22.9.2011 – předmět Nové a staré konkursní/insolvenční právo

¹¹ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Základy insolvenčního práva*. 1. vydání. Ostrava: KEY Publishing, 2008, s. 48, ISBN 978-80-87071-88-5

¹² SCHELLEOVÁ, Ilona. *Základy insolvenčního práva*. 1. vydání. Ostrava: KEY Publishing, 2008, s. 51, ISBN 978-80-87071-88-5

vyplývá právo každého členského státu ustanovit národní soud, který smí zahajovat insolvenční řízení, která by pak měla být uznávána a účinná ve všech ostatních členských státech EU. Nařízení se též zabývá „centrem hlavních zájmů“ dlužníka, hlavním a vedlejším insolvenčním řízením i právem insolvenčního správce vykonávat své pravomoce ve všech členských státech stejně.¹³ Kapitola 4 Nařízení stanovuje právo věřitele (bez ohledu na jeho sídlo) uplatnit jeho nároky s ohledem na aktiva dlužníka¹⁴ - z toho logicky vyplývá, že musí existovat jediné hlavní kolektivní řízení, v jehož rámci se všichni věřitelé mohou domáhat uspokojení svých pohledávek.

To, že insolvenční řízení s mezinárodním/evropským prvkem je běžnou součástí českého insolvenčního práva, dokumentuje např. insolvenční řízení dlužnice Kataríny R.¹⁵ Jedná se o občanku Slovenské republiky, která v současné době žije a pracuje v Čechách, kde u Krajského soudu v Praze podala insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení. Součástí usnesení o povolení oddlužení¹⁶ je i povinnost uložená insolvenčnímu správci, aby „...v případě, že jakkoliv zjistí, že zde jsou známí věřitelé dlužnice, kteří mají své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska, a že tito ještě nebyli vyrozuměni soudem, je neprodleně vyrozuměl o zahájení insolvenčního řízení a o vydání rozhodnutí o úpadku.“¹⁷

Prostřednictvím českého insolvenčního práva se tedy oddlužuje cizí státní příslušník a do řízení se zcela samozřejmě mohou hlásit i věřitelé se sídlem nebo místem pobytu mimo Českou republiku. Protože jejich situace je přece jen ztížena (mimo jiné obvykle i jazykovou bariérou), mají oproti tuzemským věřitelům podstatnou výhodu spočívající v tom, že pro ně neplatí soudem stanovená lhůta k přihlašování pohledávek, resp. k jejich i později přihlášeným pohledávkám soud přihlédne a zařadí je do insolvenčního řízení, byť by již bylo např. ve stádiu schváleného oddlužení plněním splátkového kalendáře, a to bez ohledu na to, zda se jedná o insolvenční řízení tuzemce nebo cizozemce.

Jako příklad lze uvést insolvenční řízení dlužnice Evy B. vedené u Krajského soudu v Praze pod sp. zn. KSPH 67 INS 24870/2014. Za situace, kdy

¹³ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Základy insolvenčního práva*. 1. vydání. Ostrava: KEY Publishing, 2008, s. 53, ISBN 978-80-87071-88-5

¹⁴ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Základy insolvenčního práva*. 1. vydání. Ostrava: KEY Publishing, 2008, s. 54, ISBN 978-80-87071-88-5

¹⁵ Insolvenční řízení KSPH 61 INS 34825/2013, ISIR

¹⁶ Insolvenční řízení KSPH 61 INS 34825/2013, číslo listu A-11, ISIR

¹⁷ Insolvenční řízení KSPH 61 INS 34825/2013, číslo listu A-11, bod X., ISIR

již bylo vydáno a dne 12.1.2015 v insolvenčním rejstříku zveřejněno usnesení o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře¹⁸, se do řízení přihlásil další věřitel, společnost AB 5 B.V. se sídlem v Amsterdamu. Insolvenční správce následně zpracoval a v ISIR zveřejnil podklady pro zvláštní přezkumné jednání, které je nařízeno na 3.4.2015.¹⁹

Je otázkou, zda věřitele, který sídlí v Amsterdamu, ale je dlouhodobě zastoupen českou advokátní kanceláří, lze skutečně považovat za zahraničního věřitele, kterému svědčí právo přihlásit se s pohledávkou do insolvenčního řízení dlužníka kdykoli. Formálně – dle sídla – takovým věřitelem jistě je, ale dle mého názoru se jeho právo podat přihlášku i po uplynutí k tomu stanovené lhůty velmi ostře střetává s požadavkem právní jistoty a výrazným způsobem zasahuje do právních poměrů ostatních věřitelů i samotného dlužníka.

Po přezkoumání později přihlášené pohledávky zahraničního věřitele může nastat situace, kdy dlužníkovy příjmy (resp. jejich zabavitelná část) nebudou postačovat k úhradě minimálně 30 % zjištěných pohledávek – pak dlužník musí doplnit zabavitelnou část svých příjmů (např. darovací smlouvou), nebo mu hrozí zrušení schváleného oddlužení a prohlášení konkursu na jeho majetek.²⁰

Celková suma zjištěných pohledávek má podstatný vliv na rozhodování věřitelů, jaký způsob oddlužení zvolí. Pokud následně dojde ke změně (zvýšení) počtu i výše zjištěných pohledávek a již zvolený způsob oddlužení se ve světle změněných skutečností jeví pro věřitele méně výhodným, měli by pravděpodobně mít možnost znovu – třeba i jinak – rozhodnout o tom, zda zvolí splátkový kalendář, či zpeněžení majetkové podstaty, pokud u dlužníka přicházejí v úvahu obě možnosti – zde pouze teoretizuji, neboť v praxi jsem zatím podobnou věc nezaznamenala, ale rozhodně ji nepokládám za vyloučenou.

Pokud by věřitelé následně rozhodli jinak než před vstupem zahraničního věřitele do řízení, znamenalo by to podstatný zásah do právních i majetkových poměrů všech zúčastněných – v praxi se poměrně často vyskytují případy, kdy dlužník vlastní majetek v hodnotě dostatečné pro splnění podmínek oddlužení a je schopen úspěšně plnit i splátkový kalendář. Jestliže by věřitelé na první schůzi rozhodli např. o zpeněžení majetkové podstaty a po vstupu zahraničního věřitele se s odvoláním na podstatnou změnu domáhali práva znovu rozhodnout o způsobu

¹⁸ Insolvenční řízení KSPH 67 INS 24870/2014, číslo listu B-5, ISIR

¹⁹ Insolvenční řízení KSPH 67 INS 24870/2014, číslo listu B-7, ISIR

²⁰ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), § 418, odst. 1, písm. b)

oddlužení, přičemž by podruhé zvolili oddlužení plněním splátkového kalendáře, vyvstává řada otázek – např. jak by se naložilo s výtěžkem z již zpeněžené části majetku, jestli by splátkový kalendář trval celých 60 měsíců apod.

S ohledem na výše uvedené jsem toho názoru, že přednost by měl mít požadavek právní jistoty před uplatňováním práva způsobem, který hraničí s jeho zneužíváním. Jako příklad myslím může posloužit Citibank, banka se sítí poboček na území naší republiky. Formálně se jedná o zahraniční právní osobu, fakticky o subjekt, který je v denní interakci s českým právním prostředím – minimálně při poskytování úvěrů a dalších bankovních činnostech. Nevidím proto důvod k tomu, proč by tento bankovní dům neměl respektovat též české insolvenční právo (konkrétně lhůtu k podávání přihlášek). V této otázce bych tedy preferovala odklon od formálního pojetí cizozemce a naopak velmi precizní stanovení podmínek pro možnost pozdějšího vstupu věřitele do insolvenčního řízení.

3 Úpadek a způsoby jeho řešení se zaměřením na oddlužení

3.1 Úpadek

Insolvenční zákon stanoví, že dlužník je v úpadku, jestliže má více věřitelů, peněžité závazky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti a tyto závazky není schopen plnit²¹, přičemž stanovené podmínky musí být splněny kumulativně. Podnikatel je v úpadku i tehdy, je-li předlužen.²²

Zákon nestanoví, jak má být osvědčeno zastavení plateb. K prokázání úpadku zcela jistě nepostačuje pouhé tvrzení věřitele, který podal insolvenční návrh, že dlužník zastavil platby. K tomu, aby věřitel mohl podat insolvenční návrh, musí mít splatnou, ne však nutně vykonatelnou pohledávku. Insolvenční soud v takovém případě provede dokazování o tom, zda pohledávka věřitele skutečně existuje.²³ Zde si dovoluji poznamenat, že insolvenční soudy v praxi toto dokazování neprovádějí, ale důkazní břímě ponechávají na věřiteli, který pohledávku v řízení uplatňuje. Jestliže však insolvenční návrhovač doloží vykonatelnou pohledávku, nemůže insolvenční soud při rozhodování o insolvenčním návrhu otázku vzniku této pohledávky znovu posuzovat.²⁴ Má se však za to, že dlužník je v úpadku, jestliže není možné dosáhnout uspokojení některé z vykonatelných pohledávek výkonem rozhodnutí nebo exekucí.²⁵

Četnost věřitelů (tedy existence nejméně dvou věřitelů) je pak důležitou podmínkou zjištění úpadku především proto, aby se předešlo podávání šikanózních insolvenčních návrhů, neboť je obecně známo, že po zveřejnění návrhu v insolvenčním rejstříku se v úpadku může ocitnout i ten, kdo dosud své závazky bez problémů plnil. S touto problematikou souvisí často diskutovaná otázka, zda insolvenční návrh zveřejňovat v insolvenčním rejstříku ihned po jeho podání, nebo až poté, kdy je úpadek skutečně zjištěn, čímž by se podávání šikanózních insolvenčních návrhů eliminovalo.

To, že minimálně někteří soudci insolvenčních soudů považují nejen tvrzení spojené s čestným prohlášením, ale i podrobné prokázání úpadku za

²¹ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), § 3, odst. 1

²² Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), § 3, odst. 3

²³ Nejvyšší soud ČR, stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Cpjn 19/98 ze 17.6.1998, Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek, sešit 7/98

²⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 1248/99 ze dne 29.8.2001, Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek, sešit 1/2003, judikát č. 9/2003

²⁵ MARŠÍKOVÁ Jolana a kol. Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy. 2. aktualizované vydání ve znění zákona č. 294/2013 Sb. Praha: Leges, 2014, s. 32-33, ISBN 978-80-87576-80-9

nutnou podmínku prohlášení úpadku, lze dokumentovat insolvenčním řízením dlužníka Josefa Š., jež je vedeno u Krajského soudu v Plzni pod sp. zn. KSPL 54 INS 20263/2013.

Dlužník Josef Š. podal insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení, který byl v ISIR zveřejněn dne 19.7.2013 na čísle listu A-1. V tomto insolvenčním návrhu podrobně specifikoval svých devět závazků včetně uvedení identifikačních údajů jednotlivých věřitelů, výše pohledávky a data splatnosti. Z uvedeného vyplynulo, že minimálně dva závazky z devíti uvedených splňují podmínku lhůty delší než 30 dnů po splatnosti.

Ačkoli součástí insolvenčního návrhu je prohlášení dlužníka, že údaje v návrhu na povolení oddlužení a v jeho přílohách jsou pravdivé, což dlužník stvrdil svým podpisem, nepovažoval insolvenční soud úpadek za prokázaný a usnesením zveřejněným dne 15.8.2013 na čísle listu A-6 vyzval dlužníka, aby ve lhůtě 7 dnů od doručení doplnil svůj insolvenční návrh o listiny dokládající úpadek nebo hrozící úpadek. Zároveň poučil dlužníka, že pokud jeho návrh nebude ve stanovené lhůtě doplněn, soud jej odmítne, přičemž prominutí zmeškání lhůty není přípustné. Teprve když dlužník doplnil návrh o řadu upomínek, složenek a výzev k uhrazení dlužné částky, vydal insolvenční soud usnesení²⁶, kterým zjistil úpadek dlužníka a povolil jeho řešení oddlužením.

3.2 Způsoby řešení úpadku

Zjištěný úpadek lze řešit několika způsoby, kterými jsou konkurs (rozhodnutí o prohlášení konkursu na majetek dlužníka), reorganizace (rozhodnutí o povolení reorganizace), oddlužení (rozhodnutí o povolení oddlužení) a zvláštní způsoby, které insolvenční zákon stanoví pro určité subjekty nebo pro určité druhy případů²⁷, přičemž pro fyzické osoby-nepodnikatele přichází v úvahu pouze možnost oddlužení nebo konkursu.

Reorganizace a oddlužení patří mezi nelikvidační způsoby řešení dlužníkovy úpadku, přičemž reorganizace je speciálním způsobem určeným pro dlužníky-podnikatele, a to zpravidla pro ty největší, zatímco oddlužení je - či spíše bylo - určeno pro fyzické osoby-nepodnikatele. Aktuální praxe je však taková, že se běžně oddlužují i pohledávky z podnikání (viz např. insolvenční řízení Václava T. vedené u Krajského soudu v Plzni pod sp. zn. KSPL 56 INS 19375/2014, kdy

²⁶ Insolvenční řízení sp. zn. KSPL 54 INS 20263/2013, číslo listu A-12, ISIR

²⁷ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), § 4, odst. 1

dlužník při osobním jednání s insolvenčním správcem uvedl, že všechny jeho závazky pocházejí z podnikání – přesto bylo schváleno oddlužení plněním splátkového kalendáře).

Nelze-li úpadek řešit některým z těchto způsobů, nezbývá než použít způsob univerzální, tedy prohlásit konkurs na majetek dlužníka, přičemž za splnění určitých podmínek se může jednat o konkurs nepatrný.²⁸

Insolvenční řízení se zahajuje zásadně na základě návrhu, který může podat buď dlužník, nebo jeho věřitel. Pokud se jedná o hrozící úpadek, může insolvenční návrh podat pouze dlužník²⁹. Z logiky věci vyplývá, že pokud návrh podává sám dlužník, který není podnikatelem, jedná se vždy o návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení – já alespoň ze své praxe čítající cca 600 insolvenčních řízení fyzických osob neznám případ, kdy by takovýto dlužník sám na sebe podal návrh na prohlášení konkursu.

O způsobu řešení zjištěného úpadku rozhoduje insolvenční soud, a to buď současně se zjištěním úpadku (viz např. insolvenční řízení Zdeňka F. vedené u Krajského soudu v Českých Budějovicích pod sp. zn. KSCB 28 INS 315/2015, usnesení o úpadku spojené s povolením oddlužení), nebo samostatným rozhodnutím vydaným do 3 měsíců po rozhodnutí o zjištění úpadku, ne však dříve než po skončení schůze věřitelů³⁰ s výjimkami uvedenými v § 149, odst. 2 insolvenčního zákona (viz např. insolvenční řízení Tomislava P. vedené u Krajského soudu v Plzni pod sp. zn. KSPL 29 INS 16028/2010, usnesení o úpadku z 30.3.2011, usnesení o prohlášení konkursu z 31.5.2011).

3.3 Oddlužení

Nejpodstatnějším rozdílem mezi konkursem a oddlužením je to, že dlužníkovi procházejícímu procesem oddlužení zůstává zachováno dispoziční oprávnění k jeho majetku, pokud se nejedná o majetek určený ke zpeněžení (např. při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty nebo při zpeněžování majetku sloužícího jako předmět zajištění) a po skončení oddlužení (při splnění podmínek) se dlužník osvobozuje nejen od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení

²⁸ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), § 314, odst. 1, písm. a) a b)

²⁹ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), § 97, odst. 5

³⁰ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), § 149, odst. 1

v rozsahu, v němž nebyly uspokojeny, ale i od placení pohledávek, které věřitelé do insolvenčního řízení nepřihlásili, ač tak učinit mohli.³¹

Dalším, pro dlužníka velmi citelným rozdílem je i to, že po skončení konkursu není osvobozen od placení pohledávek, ale věřitelé jsou oprávněni připočítat k přihlášené pohledávce, resp. k její části, která zůstala neuspokojena, úroky a další příslušenství za období od úpadku do pravomocného skončení řízení a všechny pohledávky, které dlužník při přezkumném jednání výslovně nepopřel, se staly vykonatelnými, tedy mohou být neprodleně vymáhány exekucí nebo výkonem rozhodnutí.

Jediným oprávněným subjektem, který může podat návrh na oddlužení³², je sám dlužník. Na rozdíl od právnických osob nebo fyzických osob – podnikatelů má pouze právo, nikoli povinnost insolvenční návrh podat.³³ Návrh se podává na předepsaném formuláři, jehož náležitosti stanoví prováděcí předpis.

Pokud insolvenční návrh podává věřitel, může navrhopvat pouze prohlášení konkursu na majetek dlužníka. V takovém případě má však dlužník právo podat návrh, aby jeho úpadek byl řešen oddlužením, pokud splňuje zákonem stanovené podmínky³⁴. Tento návrh na oddlužení je možné podat pouze na stanoveném formuláři a ve lhůtě 30 dnů od doručení výzvy k vyjádření se k věřitelovu návrhu. Jedná se o lhůtu prekluzivní a její zmeškání není možné žádným způsobem zhojit (viz např. insolvenční řízení Jiřího Č. vedené u Krajského soudu v Plzni pod sp. zn. KSPL 54 INS 3272/2011) – o této možnosti musí být dlužník insolvenčním soudem řádně poučen.

Pro insolvenční návrh věřitele není předepsána přesná forma, pro dlužníka je povinně určen formulář volně přístupný na internetových stránkách Ministerstva spravedlnosti ČR. Vyplnění formuláře klade na dlužníka poměrně vysoké nároky, a pokud jim nevyhoví, může pro něj být nepříjemným důsledkem zjištění úpadku, avšak nepovolení oddlužení a prohlášení konkursu.

V této souvislosti považuji za potřebné zmínit, že nejen znění insolvenčního zákona účinné do 31.12.2013, ale i ustanovení novelizovaného znění (tzv. velká revizní novela insolvenčního zákona) jako podmínku pro možnost podání insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na oddlužení striktně stanovují, že návrh může podat jen dlužník, který není podnikatelem nebo nemá

³¹ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), § 414

³² Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), § 106, odst. 1

³³ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), § 98, odst. 1

³⁴ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), § 390, odst. 1

dluhy z podnikání: „Dlužník, který není podnikatelem, může insolvenčnímu soudu navrhnout, aby jeho úpadek nebo jeho hrozící úpadek řešil oddlužením.“³⁵ „Dlužník může insolvenčnímu soudu navrhnout, aby jeho úpadek nebo hrozící úpadek řešil oddlužením, jde-li právnickou osobu, která podle zákona není považována za podnikatele a současně nemá dluhy z podnikání, nebo fyzickou osobu, která nemá dluhy z podnikání.“³⁶ Zákon tedy stanovuje kumulativní splnění dvou podmínek – osoba podávající insolvenční návrh spojený s návrhem na oddlužení nesmí být v době podání návrhu podnikatelem a současně nesmí podáním návrhu sledovat ten záměr, aby byly oddluženy její dřívější závazky vzniklé z podnikání.

Problematika oddlužování fyzických osob – podnikatelů nebo závazků z podnikání je s insolvenčním zákonem nerozlučně spjata a lze jednoznačně konstatovat, že aplikace zákonných ustanovení v praxi je ve vztahu k dlužníkům rok od roku vstřícnější.

Návrh dlužnice Anny V. provdané J. na povolení oddlužení³⁷ byl usnesením Krajského soudu v Plzni č. j. KSPL 27 INS 1521/2010-A-7 ze dne 16.3.2010 zamítnut a na její majetek byl prohlášen konkurs s odůvodněním, že dlužnice byla v roce 2008 vedena jako osoba samostatně výdělečně činná, tedy podnikala, čímž nevyhověla znění insolvenčního zákona. Paradoxem je, že její závazek z podnikání činil 1.834,- Kč a představoval 0,32 % z celkové sumy zjištěných pohledávek.

Dlužník Petr Ch. podal dne 25.2.2014 ke Krajskému soudu v Českých Budějovicích insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení.³⁸ Dne 17.3.2014 zveřejnil soud v insolvenčním rejstříku usnesení, kterým zjistil úpadek a povolil oddlužení.³⁹ Proti tomuto usnesení podal námitku věřitel č. 10, Finanční úřad pro Královéhradecký kraj. Ve svém podání se dovolal znění insolvenčního zákona, konkrétně toho, že dluh z podnikání nebrání řešení dlužníkova úpadku oddlužením, jestliže s tím souhlasí věřitel, o jehož pohledávku jde.⁴⁰ Věřitel uvedl, že jej dlužník nepožádal o souhlas, a proto podal námitku proti povolení

³⁵ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), § 389, odst. 1, ve znění účinném do 31.12.2013

³⁶ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), § 389, odst. 1, ve znění účinném od 1.1.2014

³⁷ Insolvenční řízení KSPL 27 INS 1521/2010, číslo listu A-7, ISIR

³⁸ Insolvenční řízení KSCB 25 INS 4946/2014, číslo listu A-1, ISIR

³⁹ Insolvenční řízení KSCB 25 INS 4946/2014, číslo listu A-9, ISIR

⁴⁰ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), § 389, odst. 2, písm. a)

oddlužení. Současně doplnil, že případný souhlas by byl udělen pouze za předpokladu, že pohledávka bude uspokojena v plné výši včetně příslušenství. Příslušný krajský soud však i přes tuto námitku následně oddlužení schválil.

Jako poslední příklad k problematice oddlužování podnikatelů a pohledávek z podnikání je možno uvést insolvenční řízení Václava T. vedené u Krajského soudu v Plzni.⁴¹ Ačkoli z příloh insolvenčního návrhu a ze zjištění insolvenčního správce vyplývá, že celková suma zjištěných pohledávek/závazků činí bezmála 3,5 Mio Kč a všechny pocházejí z předchozí podnikatelské činnosti dlužníka, i v tomto případě bylo soudem schváleno oddlužení plněním splátkového kalendáře.

Tři shora uvedené příklady potvrzují názor, že pohledávky z podnikání se běžně oddlužují, i když tvůrci insolvenčního zákona zatím nevrátili do jeho ustanovení institut oddlužení fyzických osob – podnikatelů, o kterém se již delší dobu uvažuje. Důvodem je pravděpodobně to, že „...*dluh z podnikání nebrání řešení dlužníkovu úpadku nebo hrozícího úpadku oddlužením, jestliže jde o pohledávku věřitele, která zůstala neuspokojena po skončení insolvenčního řízení, ve kterém insolvenční soud zrušil konkurs na majetek dlužníka podle § 308 odst. 1 písm. c) nebo d)*...“.⁴²

Pokud by insolvenční soudy kogentně aplikovaly ust. § 389 insolvenčního zákona, tedy tak, že nelze oddlužovat dluhy z podnikání, musely by současně po zjištění úpadku prohlašovat konkursy na majetek dlužníků – dřívějších podnikatelů. Protože se v drtivé většině případů jedná o osoby, které nedisponují žádným majetkem a ke splnění podmínek oddlužení nabízejí věřitelům pouze zabavitelnou část svých příjmů, byl by následně prohlášený konkurs zrušen pro nedostatek majetku, přičemž by soud ze státních prostředků zapravil náklady řízení a odměnu insolvenčního správce a dlužník by mohl vzápětí podat nový insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení, ke kterému by již nepotřeboval souhlas věřitelů.⁴³ Zřejmě z důvodu ekonomiky řízení tak soudy „vynechávají“ etapu konkursu a rovnou povolují a schvalují dlužníkům oddlužení, které věřitelům přinese předpoklad uspokojení jejich pohledávek alespoň na úrovni 30 %, což je výše uspokojení, které se v konkursu dosahuje jen výjimečně,

⁴¹ Insolvenční řízení KSPL 56 INS19375/2014, ISIR

⁴² Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), § 389, odst. 2, písm. b)

⁴³ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), § 389, odst. 2, písm. b)

a současně je naplněna zásada co nejvyššího, rychlého a hospodárneho uspokojení věřitelů.⁴⁴

Na tuto problematiku dopadá usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21.4.2009 sp. zn. KSOS 34 INS 625/2008, 29 NSČR 3/2009⁴⁵, které uvádí, že není důvod pokládat neuhrazený dluh z dřívějšího podnikání za překážku bránící schválení oddlužení, jestliže věřitel, o jehož pohledávku se jedná, je srozuměn s tím, že tato pohledávka bude podrobena oddlužení, přičemž za srozumění se považuje to, že věřitel se nedostaví na schůzi věřitelů ani nehlasuje korespondenčně, čímž de facto rezignuje na výkon svých věřitelských práv – viz např. usnesení o povolení oddlužení v insolvenčním řízení dlužníka Ladislava V.⁴⁶, kde soud výslovně uvádí: „*Věřitelé, kteří budou hlasovat o přijetí způsobu oddlužení, mohou namítat, že zde jsou skutečnosti, které by jinak odůvodňovaly odmítnutí nebo zamítnutí návrhu na povolení oddlužení. Platí, že věřitelé, kteří včas neuplatnili námítky podle věty první, souhlasí s oddlužením bez zřetele k tomu, zda dlužníci mají dluhy z podnikání.*“

Aby oddlužení mohlo být dlužníku v počáteční fázi insolvenčního řízení povoleno, musí již v insolvenčním návrhu spojeném s návrhem na povolení oddlužení tvrdit a doložit, že je schopen v průběhu oddlužení uhradit nezajištěným věřitelům minimálně 30 % jejich pohledávek⁴⁷. Zákon připouští možnost osvobození dlužníka od placení pohledávek (splnění oddlužení) i při hodnotě plnění nižší než 30 %⁴⁸, ale z praxe neznám jediný případ, kdy by insolvenční soud připustil - byť jen teoreticky - možnost osvobození dlužníka dle § 414 insolvenčního zákona při plnění nižším než zákonem stanoveným. Totéž platí i pro možnost, že se dlužník se svými věřiteli předem dohodne, že jeho plnění v oddlužení bude nižší – teoreticky to možné je, ale v praxi jsem se s realizací této možnosti ještě nesetkala.

Ve lhůtě určené pro přihlašování pohledávek insolvenční správce zjišťuje majetkové poměry dlužníka a po skončení přihlašování zpracuje podklady pro přezkumné jednání. Ve zprávě o hospodářské situaci dlužníka navrhne –

⁴⁴ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), § 1, písm. a) a §5, písm. a)

⁴⁵ Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, sešit 7/2009, judikát č. 79

⁴⁶ Insolvenční řízení KSCB 27 INS 4713, číslo listu A-6, ISIR

⁴⁷ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), § 395, odst. 1, písm. b)

⁴⁸ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), § 415

s odvoláním na svá zjištění – způsob oddlužení, který se jeví pro věřitele výhodnější a který se může lišit od způsobu, jež navrhl dlužník.

Insolvenční správce může navrhnout i neschválení oddlužení a prohlášení konkursu na majetek dlužníka – důvodem nejčastěji bývá to, že dlužník nedisponuje příjmy dostatečnými ke splnění podmínek oddlužení nebo existuje důvodný předpoklad, že návrhem je sledován nepoctivý záměr.⁴⁹

O tom, zda oddlužení bude schváleno, rozhoduje insolvenční soud po projednání případných námitek věřitelů⁵⁰. Nezajištění věřitelé, kteří včas přihlásili svou pohledávku, pak hlasováním na schůzi věřitelů nebo mimo ni rozhodnou o způsobu oddlužení⁵¹, kterým je buď zpeněžení majetkové podstaty dlužníka, nebo plnění splátkového kalendáře⁵². Zajištění věřitelé nejsou oprávněni o způsobu oddlužení hlasovat.⁵³ Schůze věřitelů rozhoduje o způsobu oddlužení prostou většinou hlasů počítanou podle výše pohledávek.⁵⁴

To, že volba způsobu oddlužení je výhradně v rukou věřitelů, dokládá i usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.1.2014 č. j. 29 NSČR 91/2013-B-35 (KSUL 71 INS 15185/2012), které judikuje, že insolvenční soud již nepřezkoumává, zda věřiteli zvolený způsob oddlužení je pro ně skutečně výhodnější, a nemá právo jejich rozhodnutí změnit, a to ani za výjimečných okolností.

Paradoxně tak může nastat situace, kdy jeden z věřitelů zvolí způsob oddlužení vysoce nevýhodný, jak k tomu došlo např. v insolvenčním řízení Vladimíra H. vedeném u Krajského soudu v Praze pod sp. zn. KSPH 67 INS 19561/2014 – prostřednictvím hlasovacího lístku hlasoval jediný věřitel, a to Česká spořitelna, a zvolil způsob oddlužení zpeněžením majetkové podstaty za situace, kdy téměř veškerý majetek je zajištěn. Protože dlužník navrhoval splátkový kalendář, kde byl předpoklad plnění 66,89 %, nemůže být následně činěn odpovědným za to, že se věřitelům nedostalo plnění ve výši alespoň 30 % (viz výše uvedené usnesení NSČR).

⁴⁹ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), § 395, odst. 1

⁵⁰ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), § 404

⁵¹ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), §§ 399-401

⁵² Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), § 398

⁵³ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), § 402, odst. 1

⁵⁴ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), § 402, odst. 3

Jedině za situace, kdy se věřitelé nedostaví na schůzi věřitelů, nehlasují jiným způsobem nebo není dosaženo prosté většiny hlasů, rozhoduje o způsobu oddlužení insolvenční soud.⁵⁵

Se zajímavým názorem týkajícím se délky trvání oddlužení jsem se setkala v publikaci *Insolvenční právo aneb Osobní bankroty začínají*.⁵⁶ Autor zde v poznámce zmiňuje otázku možného postupu insolvenčního soudu v případě, kdy dlužník v insolvenčním návrhu spojeném s návrhem na oddlužení „slíbí“ svým věřitelům uspokojení jejich pohledávek např. v rozsahu 60 %, a tento „slib“ splní dříve než za 5 let. Jako jednu z možností uvádí publikace to, že soud vezme na vědomí splnění oddlužení dříve s odvoláním na specifickou dohodu, kterou dlužník uzavřel s věřiteli, a vyslovuje domněnku, že v počátečním období aplikace insolvenčního zákona nebudou tyto případy výjimkou. Po 7 letech účinnosti insolvenčního zákona je však nutno konstatovat, že praxe zná jen jedinou možnou délku plnění splátkového kalendáře, a to zákonem stanovených 5 let – jedinou výjimkou je samozřejmě úhrada 100 % zjištěných pohledávek dříve než za 5 let.

Zákon sice připouští osvobození dlužníka od placení pohledávek dle ust. § 414 insolvenčního zákona i při nižší hodnotě plnění než 30 % (nebo při nižší, než bylo s věřiteli dohodnuto), jestliže to dlužník navrhne a prokáže, že požadované hodnoty plnění nebylo dosaženo v důsledku okolností, které nezavinil, a že částka dosud vyplacená věřitelům není nižší než částka, které by se jim dostalo při řešení úpadku konkursem⁵⁷, ale s odvoláním na své osobní zkušenosti jsem nucena konstatovat, že dosud neznám insolvenční řízení, kde by soud při jednání o zrušení oddlužení z důvodu, že podstatnou část splátkového kalendáře nebude možné splnit⁵⁸, byť i jen připustil možnost osvobození dlužníka od placení pohledávek při plněním nižším než 30 %, a to ani v případech, kde dlužník výpadek svých příjmů objektivně nezavinil.

Jako příklad k výše uvedenému lze uvést insolvenční řízení vedené u Krajského soudu v Plzni pod sp. zn. KSPL 54 INS 3143/2010. Dlužník Viliam S. odevzdal v květnu 2010 zabavitelnou část svých příjmů na účet majetkové podstaty, jak mu to ukládalo usnesení o schválení oddlužení. Následně byl

⁵⁵ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), § 402

⁵⁶ KOZÁK, Jan; BUDÍN, Petr; PACHL, Lukáš. *Insolvenční právo*. 1. vydání, Brno: Rašínova vysoká škola, 2008, 298 s., ISBN 978-80-87001-10-3

⁵⁷ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), § 415

⁵⁸ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), § 418, odst. 1, písm. b)

propuštěn ze zaměstnání a velmi krátce poté onemocněl. V důsledku nemoci byl dvakrát operován a po delší dobu léčen v nemocnici, v souvislosti se závažným onemocněním mu byl přiznán invalidní důchod v nezabavitelné výši. Po celou tuto dobu (déle než 3 roky) dlužník dobrovolně přispíval na své oddlužení drobnějšími částkami dle svých finančních možností (nad rámec zákonné povinnosti), avšak ani tyto platby nenaplňovaly předpoklad uspokojení minimálně 30 % zjištěných pohledávek.

Na základě zpráv insolvenčního správce o plnění oddlužení soud nařídil jednání k projednání zrušení schváleného oddlužení.⁵⁹ Jak z protokolu o slyšení u Krajského soudu v Plzni⁶⁰ vyplývá, uvedl insolvenční správce přímo na jednání, že dlužník se do situace, kdy nesplňuje podmínky oddlužení, nedostal vlastním zaviněním, a že by musel do majetkové podstaty hradit minimálně 7.800 Kč měsíčně, aby naplnil podmínku úhrady 30 % pohledávek. Insolvenční soud však na jednání výslovně uvedl, že při neuhrazení minimálně 30 % zjištěných pohledávek by dlužníka neosvobodil od placení pohledávek, a to ani za situace podrobně popsané insolvenčním správcem, tedy že dlužník tento stav nezavinil, dobrovolně přispíval nad rámec své zákonné povinnosti a při prohlášení konkursu na jeho majetek by věřitelé neobdrželi větší plnění. Lze tedy dovodit, že podmínka úhrady minimálně 30 % pohledávek je skutečně základní podmínkou pro úspěšné splnění podmínek oddlužení a následné osvobození od placení.

⁵⁹ Insolvenční řízení KSPL 54 INS 3143/2010, číslo listu B-26, ISIR

⁶⁰ Insolvenční řízení KSPL 54 INS 3143/2010, číslo listu B-28, ISIR

4 Oddlužení manželů před revizní novelou insolvenčního zákona

4.1 Pojem „společné oddlužení manželů“

Právní úprava účinná do 31.12.2013 neznala institut společného oddlužení manželů, ačkoli se toto označení v odborné právní terminologii zcela běžně užívalo. Tento právní institut byl vytvořen judikaturou, a to zejména judikaturou vrchních soudů. Insolvenční zákon pouze stanovil, že dlužníkův insolvenční návrh musí podepsat i jeho manžel a výslovně uvést, že s povolením oddlužení souhlasí, s výjimkou případů, kdy oddlužením nemohl být dotčen majetek z nevypořádaného společného jmění manželů a rozsah vyživovacích povinností dlužníka nebo jeho manžela⁶¹. Souhlas druhého z manželů byl nutný z toho důvodu, že do majetkové podstaty dlužníka náleží i majetek ve společném jmění dlužníka a jeho manžela.

Je tedy zřejmé, že majetek patřící do společného jmění manželů mohl být v průběhu insolvenčního řízení jednoho z manželů postižen, a to především za situace, kdy soud rozhodl o schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty. Insolvenční zákon přímo tuto situaci neřešil, pouze v ust. § 408, odst. 1 naznačil postup insolvenčního správce, a to tak, že při zpeněžení majetkové podstaty budou užita ustanovení tohoto zákona o účincích prohlášení konkursu. To tedy znamenalo, že společné jmění manželů v rozsahu věcí pojatých do usnesení o schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty zanikne a mělo by být buď vypořádáno, nebo ve smyslu ust. § 274 insolvenčního zákona zahrnuto celé do majetkové podstaty.

Obdobný postup přicházel v úvahu i za situace, kdy bylo jednomu z manželů, který se oddlužoval sám, schváleno oddlužení plněním splátkového kalendáře, a to ve vztahu k majetku patřícímu do společného jmění manželů a současně sloužícímu jako předmět zajištění – viz např. insolvenční řízení Romana J. vedené u Krajského soudu v Plzni pod sp. zn. KSPL 20 INS 4096/2010. Insolvenční správce oznámil písemně manželce dlužníka, že ve smyslu ust. § 274 insolvenčního zákona zahrnuje veškerý majetek náležející do společného jmění manželů do majetkové podstaty dlužníka, tedy jejího manžela, neboť závazky dlužníka byly vyšší než hodnota majetku náležejícího do společného jmění manželů.

⁶¹ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), § 392, odst. 3

Ačkoli insolvenční zákon stanovil manželovi dlužníka povinnost vyslovit souhlas s oddlužením svého manžela kogentně, z rozhodovací praxe insolvenčních soudů je zřejmé, že v některých případech nepovažovaly její nesplnění za důvod k odmítnutí nebo zamítnutí insolvenčního návrhu – viz insolvenční řízení Iriny K. vedené u Krajského soudu v Ústí nad Labem pod sp. zn. KSUL 74 INS 19379/2011. Dlužnice podala dne 25. října 2011 insolvenční návrh spojený s návrhem na oddlužení, ve kterém pouze uvedla jméno a osobní údaje svého manžela, avšak nebyl připojen jeho podpis. Při schůzce s insolvenčním správcem dlužnice uvedla, že s manželem nežije ve společné domácnosti a nezná ani místo jeho pobytu, přičemž společné jmění manželů nebylo zúženo. Soud přesto oddlužení povolil a následně i schválil.

Podobný příklad lze nalézt v insolvenčním řízení Petry K. vedeném u Krajského soudu v Ústí nad Labem pod sp. zn. KSUL 70 INS 20760/2011. Manžel dlužnice sice připojil na její insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení zákonem požadovaný podpis, nicméně dlužnice doplnila návrh na povolení oddlužení prohlášením, že podpis manžela nebyl míněn jako souhlas s tím, aby pro účely jejího oddlužení byl použit veškerý majetek patřící do společného jmění manželů⁶². I v tomto případě soud oddlužení povolil a následně schválil, ačkoli to bylo v příkrém rozporu se závěry Vrchního soudu v Praze uvedenými v rozhodnutí 1 VSPH 669/2009, přičemž důvodem bylo mimo jiné i to, že dlužnice ze svých příjmů uhradí za dobu kratší než 5 let 100 % pohledávek nezajištěných věřitelů.

Vrchní soud v Praze ve výše citovaném rozhodnutí v odůvodnění (s odvoláním na ust. § 262 občanského soudního řádu) uvedl, že při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty se zpeněžuje všechno majetek patřící do společného jmění manželů bez ohledu na to, zda se oddlužuje pouze jeden z manželů, nebo oba jako účastníci jednoho insolvenčního řízení. Problémem ovšem zůstávalo, zda po řádném a včasném splnění všech povinností podle schváleného způsobu oddlužení budou osvobozeni od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny, oba manželé, jejichž společný majetek byl jako majetková podstata dlužníka zpeněžen, nebo pouze ten z manželů, na jehož jméno bylo řízení vedeno.

⁶² Insolvenční řízení KSUL 70 INS 20760/2011, číslo listu A-7, ISIR

4.2 *Možnost spojení samostatných insolvenčních návrhů manželů*

I když dle znění insolvenčního zákona účinného do 31.12.2013 nebylo možné podat společný návrh manželů na oddlužení, manželé velmi často ve svých samostatných návrzích žádali příslušný soud, aby jejich insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení řešil společně – viz např. insolvenční návrhy manželů Jiřího B. (KSPL 29 INS 23269/2013) a Jaroslavy B. (KSPL 29 INS 23271/2013) nebo manželů Jiřího P. (KSPL 56 INS 13187/2013) a Moniky P. (KSPL 56 INS 13188/2013).

Právní rámec pro možnost spojení insolvenčních návrhů manželů do jednoho řízení tvořil § 7 insolvenčního zákona ve spojení s § 112 občanského soudního řádu. § 7 insolvenčního zákona stanovil subsidiární užití občanského soudního řádu, není-li tento postup v rozporu se zásadami insolvenčního řízení⁶³. § 112 občanského soudního řádu pak uváděl (a stále uvádí), že v zájmu hospodárnosti řízení může soud spojit ke společnému řízení věci, které u něho byly zahájeny a skutkově spolu souvisí nebo se týkají týchž účastníků⁶⁴.

Jak ze znění § 112 občanského soudního řádu vyplývá, soud mohl, ale nemusel samostatně zahájená insolvenční řízení manželů spojit ke společnému projednávání, neboť zákon mu takovou povinnost neukládal. Z hlediska ekonomiky řízení bylo jistě účelné obě řízení spojit, neboť to znamenalo menší administrativní náročnost pro soud (nařizovalo se společné jednání, vydávalo se jedno usnesení apod.) i úsporu nákladů spojených s řízením (insolvenčnímu správci se nepřiznávala zvýšená odměna ani paušální náhrada nákladů – viz např. insolvenční řízení vedená pod sp. zn. KSCB 27 INS 21177/2012 nebo KSPL 27 INS 26277/2012), což v důsledku znamenalo vyšší uspokojení věřitelů, tedy účelnější naplnění smyslu insolvenčního řízení⁶⁵).

V této souvislosti však považuji za nutné zmínit rozhodovací praxi některých insolvenčních soudců, kteří u spojeného oddlužení manželů přiznávali insolvenčnímu správci zvýšenou (ne však dvojnásobnou) odměnu – viz např. insolvenční řízení vedené pod sp. zn. KSCB 26 INS 8237/2011). I tak však spojené oddlužení manželů bezesporu snižovalo administrativní i finanční náročnost insolvenčního řízení.

⁶³ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), § 7, odst. 1

⁶⁴ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, § 112, odst. 1

⁶⁵ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), § 5, písm. a)

Rozhodnutí o spojení, případně nespojení insolvenčních návrhů obou manželů ke společnému projednávání bylo plně v kompetenci insolvenčního soudu, který při svém rozhodování nebyl vázán ani návrhy dlužníků, ani názorem insolvenčního správce. Soud rozhodoval usnesením, proti kterému nebylo odvolání přípustné – viz např. insolvenční řízení vedená pod sp. zn. KSPL 56 INS 13187/2013, číslo listu A-7, nebo KSCB 27 INS 32647/2012, číslo listu A-9.

Zajímavé v této souvislosti je i to, že insolvenční soudy běžně spojovaly ke společnému projednání nejen insolvenční návrhy dlužníků, kteří o to požádali, ale i ostatní, které splňovaly podmínku, že v nich byly tvrzeny závazky spadající do společného jmění manželů, přičemž nebylo prokázáno zúžení společného jmění manželů ani tvrzeno, že by společné jmění manželů neexistovalo – viz např. shora uvedené insolvenční řízení vedené u Krajského soudu v Českých Budějovicích pod sp. zn. KSCB 27 INS 32647/2012.

4.3 Judikát Vrchního soudu v Praze I VSPH 669/2009

Přelomovým rozhodnutím v otázce společného oddlužení manželů je bezesporu výše citovaný judikát Vrchního soudu v Praze vztahující se k insolvenčnímu řízení vedenému Krajským soudem v Plzni pod sp. zn. KSPL 54 INS 4966/2009.

Dlužnice Jiřina V. doručila dne 3. srpna 2009 Krajskému soudu v Plzni insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení⁶⁶, přičemž preferovala oddlužení plněním splátkového kalendáře. Celková výše závazků dlužnice činila dle jejího návrhu 868.152,30 Kč a jako jediný zdroj příjmu uvedla starobní důchod ve výši 10.334,- Kč měsíčně. V soupisu majetku dlužnice uvedla pouze věci osobní potřeby a dále běžné vybavení domácnosti, které patřilo do společného jmění manželů.

Na základě návrhu dlužnice soud rozhodl tak, že se zjišťuje její úpadek. Při rozhodování o návrhu na povolení oddlužení soud zkoumal osobní, majetkové a příjmové poměry dlužnice a zjistil, že ani hodnota majetku ve společném jmění manželů, ani výše příjmu dlužnice neodpovídají zákonné podmínce uhrazení 30 % pohledávek nezajištěných věřitelů. Soud proto návrh na povolení oddlužení zamítl a současně rozhodl o řešení úpadku dlužnice konkursem s tím, že půjde o konkurs nepatrný, neboť dlužnice je fyzickou osobou, která není podnikatelem.⁶⁷

⁶⁶ Insolvenční řízení KSPL 54 INS 4966/2009, číslo listu A-1, ISIR

⁶⁷ Insolvenční řízení KSPL 54 INS 4966/2009, číslo listu A-7, ISIR

Proti tomuto rozhodnutí podala dlužnice odvolání⁶⁸, ve kterém uvedla, že spolu s ní podal insolvenční návrh i její manžel Ladislav V. (insolvenční řízení sp. zn. KSPL 27 INS 4965/2009, o jeho úpadku nebylo ještě v době podání odvolání rozhodnuto). Namítala, že soud její situaci posoudil neúplně, když nepřihlédl k insolvenčnímu řízení manžela. Dlužnice dále argumentovala, že soud, který o návrzích rozhodoval, nezohlednil, že mají s manželem společné závazky. Vyslovila domněnku, že soud měl oba návrhy projednat společně a přihlédnout k součtu jejich společných dluhů i k výši společných příjmů v rámci společného jmění manželů, protože pak by oba manželé společně splňovali podmínku uspokojení minimálně 30 % pohledávek nezajištěných věřitelů. V samostatném posuzování možnosti splnění podmínek oddlužení spatřovala rozdílný přístup k úhradě dluhů, které patří do společného jmění manželů.

Dlužnice se ve svém odvolání podrobně věnovala i výši svého příjmu, na jejímž základě soud návrh na povolení oddlužení zamítl. Očekávala, že ji soud před zamítnutím návrhu vyzve k doložení dalšího příjmu a případně ji upozorní na možnost poskytnutí finanční pomoci ze strany další osoby. Protože se tak nestalo (soud neumožnil dlužnici tvrdit a prokázat další zdroj příjmu), přiložila dlužnice přímo k odvolání písemné prohlášení svého syna, že je ochoten přispívat matce po celou dobu trvání oddlužení plněním dobrovolné vyživovací povinnosti takovou částkou, aby splnila podmínky oddlužení.

Závěrem dlužnice navrhla, aby odvolací soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil k novému projednání a rozhodnutí Krajskému soudu v Plzni.

Odvolací soud, kterým byl Vrchní soud v Praze, přezkoumal napadené rozhodnutí i řízení předcházející jeho vydání a dospěl k následujícím zjištěním:

Insolvenční návrhy dlužnice i jejího manžela byly opatřeny podpisem manžela navrhovatele. V obou návrzích byly tvrzeny závazky, které spadají do společného jmění manželů, přičemž nebylo prokázáno zúžení společného jmění manželů ani tvrzeno, že by společné jmění manželů neexistovalo. Rovněž nebylo prokázáno, že by některé závazky vznikly ještě před uzavřením manželství nebo před vznikem společného jmění manželů.

Za výše popsané situace dospěl odvolací soud k následujícím závěrům:

⁶⁸ Insolvenční řízení KSPL 54 INS 4966/2009, číslo listu A-10, ISIR

- Jedná-li se o oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, zpeněžuje se všechen majetek patřící do SJM bez ohledu na to, zda v insolvenčním řízení jsou oba manželé, nebo pouze jeden z nich.
- V případě oddlužení plněním splátkového kalendáře mohou být manželé osvobozeni od povinnosti platit zbytek svých dluhů pouze za předpokladu, že oba po stanovenou dobu odevzdávali na uspokojení pohledávek věřitelů veškeré své zabavitelné příjmy, přičemž se nezajištěným věřitelům musí dostat minimálně 30 % jejich přihlášených a zjištěných pohledávek.
- Není a nemůže být rozdílu v tom, zda se společné dluhy manželů řeší v rámci insolvenčního řízení, jehož účastníkem je pouze jeden z manželů, přičemž druhý manžel připojil k jeho insolvenčnímu návrhu svůj podpis, od situace, kdy oddlužením procházejí oba manželé, ať už samostatně, nebo ve spojeném řízení.
- Podá-li návrh každý z manželů samostatně, je zásadně namístě obě řízení spojit a pro oba dlužníky ustanovit jednoho insolvenčního správce.
- Svým podpisem na návrhu dlužníka na povolení oddlužení dává manžel dlužníka souhlas, aby pro účely oddlužení byl použit veškerý majetek ve společném jmění obou manželů, a to včetně příjmů, které budou v budoucnu vyplaceny. Tímto podpisem se zároveň zavazuje i k poskytnutí veškeré součinnosti potřebné k tomu, aby se věřitelům dostalo z jeho příjmů plnění stanoveného zákonem. Pokud by dlužníkův manžel návrh dlužníka podepsal, ale své příjmy či jejich část zatajil, bylo by to důvodem k nepovolení nebo neschválení oddlužení, případně ke zrušení již schváleného oddlužení.

Na základě výše uvedeného odvolací soud dovodil, že povolením řešení úpadku manžela dlužnice oddlužením došlo k výraznému zásahu do majetkové sféry jeho manželky. Její podpis na návrhu manžela posoudil jako kvalifikovaný souhlas s použitím celého společného jmění manželů pro potřeby oddlužení jejího manžela, ale tím současně i pro zapravení společných závazků. Zároveň dovodil, že neobstojí závěr insolvenčního soudu o neschopnosti dlužnice uhradit v režimu oddlužení alespoň 30 % závazků nezajištěných věřitelů. Odvolací soud proto usnesení insolvenčního soudu v napadené části výroku zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Současně vyslovil názor, že za optimální považuje spojení obou řízení ke společnému projednávání.

4.4 Insolvenční řízení KSPL 56 INS 18390/2011

S obsahem výše popsaného usnesení Vrchního soudu v Praze koresponduje insolvenční řízení vedené u Krajského soudu v Plzni pod sp. zn. KSPL 56 INS 18390/2011. Dlužnice Zdeňka H. podala dne 11. října 2011 insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení. V něm výslovně uvedla, že všechny v návrhu uvedené závazky patří do společného jmění manželů, přičemž některé z nich jsou vedeny na jméno jejího manžela a ona má ve vztahu k nim postavení spoludlužníka, a že poskytnuté finanční prostředky byly použity např. na vybavení domácnosti, rekonstrukci bytu nebo běžné náklady domácnosti. Majetek uvedený v návrhu též prohlásila za součást společného jmění manželů.⁶⁹

Manžel dlužnice, Jan H., nepodal samostatný insolvenční návrh, ačkoli závazky tvrzené v insolvenčním návrhu jeho manželky byly společné, a náležely tedy do společného jmění manželů stejně jako uvedený majetek, ale připojil svůj ověřený podpis na insolvenční návrh své manželky.

Usnesením ze dne 21. října 2011 Krajský soud v Plzni zjistil úpadek dlužnice a současně povolil řešení jejího úpadku oddlužením.⁷⁰ Usnesením ze dne 12. prosince 2011 soud schválil oddlužení dlužnice plněním splátkového kalendáře⁷¹, přičemž zároveň uložil dlužnici i jejímu manželovi, aby oba platili prostřednictvím insolvenčního správce ze všech svých příjmů včetně příjmů manžela měsíčně částku ve stejném rozsahu, v jakém z těchto příjmů mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky. V rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře v bodě II. soud výslovně uvedl:

*„Soud ukládá dlužníku a manželu dlužníka Janu Holakovskému, nar. 26.9.1957, bytem Borská 596, 348 02 Bor, aby po dobu následujících pěti let od první splátky, nejdéle do úplného zaplacení všech svých pohledávek, **platili** prostřednictvím ustanoveného insolvenčního správce pravidelně měsíčně, nejpozději k poslednímu dni v kalendářním měsíci, ze všech příjmů uvedených ve výroku IV. (včetně příjmů manžela, je-li oddlužením dotčeno společné jmění manželů), které získá po schválení oddlužení, částku ve stejném rozsahu, v jakém z těchto příjmů mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky...“*

Zdálo by se, že soud postupoval přesně v intencích usnesení 1 VSPH 669/2009, tedy že posoudil insolvenční řízení dlužnice Zdeňky H. tak, že se fakticky jedná o oddlužení společného jmění manželů, a proto rozhodl o

⁶⁹ Insolvenční řízení KSPL 56 INS 18390/2011, číslo listu A-1, ISIR

⁷⁰ Insolvenční řízení KSPL 56 INS 18390/2011, číslo listu A-1, ISIR

⁷¹ Insolvenční řízení KSPL 56 INS 18390/2011, číslo listu B-4, ISIR

provádění srážek zabavitelné části příjmů nejen z příjmů dlužnice, ale i z příjmů jejího manžela. Jak však z vyhlášky o zahájení insolvenčního řízení⁷² vyplývá, insolvenční soud neposkytl věřitelům Vrchním soudem v Praze doporučenou informaci o tom, že oddlužení se bude týkat i manžela dlužnice, resp. společných závazků dlužnice a jejího manžela.

Je obvyklou praxí, že věřitelé kontrolují nově podané insolvenční návrhy, resp. nově zahájená insolvenční řízení podle rodných čísel svých dlužníků. Protože rodné číslo manžela dlužnice, pana Jana H., nebylo v elektronickém insolvenčním rejstříku zveřejněno, přihlásili se do insolvenčního řízení jeho manželky se svými pohledávkami pouze ti věřitelé, kteří evidovali pohledávku spojenou s jejím rodným číslem.

Po zahájení srážek z příjmů obou dlužníků pak nastala paradoxní situace, kdy dlužnice i její manžel odevzdávali každý měsíc na účet majetkové podstaty zabavitelnou část svých příjmů, ale vůči manželu dlužnice bylo několikrát zahájeno exekuční řízení z titulu závazků vedených na jeho rodné číslo. To nakonec přimělo manžela dlužnice k podání vlastního insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení, neboť jedním z účinků zahájení insolvenčního řízení je to, že výkon rozhodnutí nebo exekuci lze nařídit nebo zahájit, avšak nelze ji provést⁷³.

Problematikou zveřejňování rodného čísla dlužníků se mimo jiné zabývají i Vrchní soud v Praze a Vrchní soud v Olomouci ve svých usneseních č. j. 3 VSOL 94/2011-P9-7 a 2 VSPH 1013/2010-P8-7. Oba vrchní soudy dospívají ke shodnému závěru, že koncepce insolvenčního zákona je založena na informovanosti účastníků a dalších osob o průběhu insolvenčního řízení prostřednictvím insolvenčního rejstříku. Rejstřík je informačním systémem veřejně přístupným na internetu a poskytuje (nebo má poskytovat) klíčové informace o rozhodnutích soudu i dalších písemnostech. Insolvenční zákon určuje, že do seznamu dlužníků v ISIR se povinně zapisuje kromě jména a příjmení i rodné číslo, pokud ho dlužník má. Oba vrchní soudy dovozují, že pokud insolvenční soud nezapsal do ISIR rodné číslo dlužníka, případně ho zapsal později než ostatní údaje, počala lhůta k podávání přihlášek pohledávek běžet až ode dne zveřejnění tohoto důležitého identifikačního údaje dlužníka.

⁷² Insolvenční řízení KSPL 56 INS 18390/2011, číslo listu A-2, ISIR

⁷³ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), § 109, odst. 1, písm. c)

Ve světle obou citovaných usnesení VSOL a VSPH lze konstatovat, že pokud v insolvenčním řízení paní Zdeňky H. soud rozhodl, že její manžel Jan H. bude přispívat na oddlužení zabavitelnou částí svých příjmů, protože se oddlužuje společně jmění manželů, ale zároveň nezveřejnil v insolvenčním rejstříku jeho rodné číslo, nepočala dosud jeho věřitelům plynout lhůta k podávání přihlášek pohledávek.

Na základě výše uvedeného insolvenční správce připravil a insolvenčnímu soudu přednesl dvě možné varianty oddlužení Zdeňka H., a to buď samostatné řízení, nebo spojení s insolvenčním řízením jeho manželky, přičemž v úvahu přicházelo pouze oddlužení plněním splátkového kalendáře. Zřejmě z důvodu velkého časového odstupu podání insolvenčních návrhů a schválení obou splátkových kalendářů (prosinec 2011 / únor 2014) se soud přiklonil k variantě dvou samostatných řízení.

Pravděpodobně proto, že před účinností revizní novely insolvenčního zákona existovalo „společné oddlužení manželů“ pouze na základě judikatury, zastávala část soudců (byť šlo spíše o výjimky) ten názor, že i manželé se mají oddlužovat samostatně. Jako příklad lze uvést insolvenční řízení manželů Karla a Růženy S. Oba podali svůj insolvenční návrh v tentýž den, a to 5.2.2013⁷⁴. Oba uvedli, že insolvenční návrh podávají spolu se svým manželem/manželkou, a z popisu závazků a důvodů jejich vzniku jasně vyplývá, že tyto závazky patří do společného jmění manželů. Soud však jejich řízení nespojil ke společnému projednávání, a to ani přesto, že k prokázání splnění podmínek pro schválení oddlužení museli doložit darovací smlouvu na chybějící část zabavitelné části příjmů, ačkoli při „společném“ oddlužení by byly jejich příjmy dostačující, a oba manželé se oddlužují samostatně.

4.5 Možnost spojení insolvenčních řízení manželů zahájených s větším časovým odstupem

Zajímavou otázkou je postup insolvenčních soudů v případech, kdy manželé podali každý svůj insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení, ale učinili tak s větším časovým odstupem, za situace, kdy prvnímu z manželů už bylo schváleno oddlužení plněním splátkového kalendáře a byly zahájeny srážky z jeho příjmů, ale soud neuložil druhému z manželů, aby i on odevzdával do oddlužení svého manžela zabavitelnou část svých příjmů. Ani

⁷⁴ Insolvenční řízení KSPH 38 INS 3025/2013 a KSPH 38 INS 3027/2013, číslo listu A-1, ISIR

v této otázce nebyl postup jednotlivých soudců jednotný, jak vyplývá z následujících příkladů.

Paní Božena M. podala dne 16. května 2011 insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení⁷⁵. Následně jí bylo povoleno a později (16.9.2011) i schváleno oddlužení plněním splátkového kalendáře. Dne 21. listopadu 2011, tedy půl roku po své manželce, podal insolvenční návrh i její manžel, pan Željko M. Svůj postup odůvodnil v podstatě shodnou situací s panem Janem H., tedy tím, že věřitelé neustále požadují uhrazení pohledávek po něm, ačkoli mu zpracovatel insolvenčního návrhu podal informaci, že postačuje, když insolvenční návrh podá jeden z manželů.

Ačkoli dlužník nenavrhoval spojení obou řízení, soud s odkazem na usnesení 1 VSPH 669/2009 spojil usnesením o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře obě insolvenční řízení ke společnému projednávání, ustanovil oběma dlužníkům společného insolvenčního správce a rozhodl, že každý z dlužníků bude odevzdávat zabavitelnou část svých příjmů po dobu 60 měsíců (5 let), což fakticky znamená, že celé spojené insolvenční řízení bude trvat cca 6 let.

Prakticky totožný postup insolvenčního soudu lze dokumentovat v insolvenčním řízení manželů Josefa a Silvie K.⁷⁶. Manžel podal insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení v červenci 2012, manželka až po schválení jeho oddlužení, a to v prosinci 2012. Ve svém insolvenčním návrhu poněkud nejasně uvedla, že se jím připojuje k návrhu svého manžela, ale nenavrhl, aby návrhy byly spojeny ke společnému projednávání. V jejich případě insolvenční soud rozhodl usnesením o spojení řízení ke společnému projednávání současně s usnesením o zjištění úpadku a povolení oddlužení.

Naprosto odlišně však soud rozhodl v insolvenčních řízeních manželů Petra a Ľubici M. Manžel Petr M. podal insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení v dubnu 2010⁷⁷, oddlužení plněním splátkového kalendáře mu bylo schváleno v prosinci 2010⁷⁸. Manželka Ľubica M. nepodala insolvenční návrh spolu s ním kvůli tehdy převažujícímu názoru, že jako matka na rodičovské dovolené nemůže žádat o povolení oddlužení, neboť nesplňuje podmínku dostatečně vysokého příjmu postačujícího k uhrazení minimálně 30 % pohledávek nezajištěných věřitelů.

⁷⁵ Insolvenční řízení KSCB 26 INS 8237/2011, číslo listu A-1, ISIR

⁷⁶ Insolvenční řízení KSPH 40 INS 7375/2012 a KSPH 40 INS 32168/2012, ISIR

⁷⁷ Insolvenční řízení KSPL 27 INS 3842/2010, číslo listu A-1, ISIR

⁷⁸ Insolvenční řízení KSPL 27 INS 3842/2010, číslo listu B-7, ISIR

Dlužnice se – ze stejného důvodu jako ve dvou předešlých případech - rozhodla podat insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení v květnu 2012, kdy se rozhodovací praxe soudů ohledně povolování oddlužení matkám na rodičovské dovolené ubrala jiným směrem a kdy měla v časovém horizontu tří měsíců nastoupit opět do zaměstnání. Ve svém návrhu výslovně požádala o spojení do společného řízení⁷⁹. Ačkoli i insolvenční správce s ohledem na všechny okolnosti navrhoval spojení do společného řízení, insolvenční soud dospěl k závěru (který vyslovil ústně v průběhu přezkumného jednání a následující schůze věřitelů), že vzhledem k velkému časovému odstupu zahájení obou řízení nerozhodne o jejich spojení, ale insolvenční řízení obou manželů budou probíhat samostatně. Následně paní Ľubici M. schválil oddlužení plněním splátkového kalendáře⁸⁰.

Je otázkou k odborné diskusi, zda časový odstup cca 1,5 roku mezi podáním insolvenčních návrhů obou manželů byl dostatečným důvodem k rozhodnutí, že obě řízení budou probíhat samostatně. Já osobně se domnívám, že ne, a přikláníla bych se vždy ke spojení insolvenčních návrhů manželů ke společnému projednání, pokud by prvním z manželů, který již plní splátkový kalendář, nezbyvalo do jeho ukončení méně než 1 rok. Vzhledem k poslední novele insolvenčního zákona účinné od 1.1.2014, která bude podrobněji zmíněna dále, se však jedná o čistě akademický problém.

4.6 Oddělení již spojených řízení

V závěru této části své diplomové práce bych se ráda zmínila o málo častých, byť ne zcela výjimečných případech, kdy u dlužníků/manželů došlo naopak k oddělení insolvenčních řízení, která byla usnesením insolvenčního soudu spojena k společnému projednávání.

Protože insolvenční zákon ve znění účinném do 31.12.2013 neobsahoval institut společného oddlužení manželů ani možnost spojení samostatných insolvenčních návrhů manželů ke společnému projednávání, zcela logicky neobsahoval ani ustanovení, která by řešila rozdělení takto spojených insolvenčních řízení. Všechny příklady z praxe, které uvádím dále, tedy dokumentují konkrétní rozhodovací praxi jednotlivých insolvenčních soudů a soudců, která se mnohdy velmi liší.

⁷⁹ Insolvenční řízení KSPL 27 INS 13057/2012, číslo listu A-1, ISIR

⁸⁰ Insolvenční řízení KSPL 27 INS 13057/2012, číslo listu B-12, ISIR

Jedním z důvodů, který vždy vedl k oddělení spojených insolvenčních řízení, je smrt jednoho z dlužníků/manželů, jak tomu bylo např. u manželů Miroslava a Květy S. Ti podali dne 4. května 2011 u Krajského soudu v Plzni insolvenční návrhy spojené s návrhem na povolení oddlužení⁸¹. Usnesením zveřejněným v insolvenčním rejstříku dne 18.5.2011⁸² insolvenční soud spojil obě řízení k společnému projednání, následně bylo oběma manželům schváleno společné oddlužení plněním splátkového kalendáře⁸³.

Insolvenční řízení probíhalo standardně až do 16. srpna 2012, kdy pan Miroslav S. zemřel. Právním důsledkem jeho smrti ve vztahu k probíhajícímu insolvenčnímu řízení bylo nejprve usnesení soudu o vyloučení insolvenční věci v rozsahu vedeném ve vztahu k dlužnici (tedy pozůstalé manželce) k samostatnému řízení⁸⁴ a následně usnesení o zastavení insolvenčního řízení zemřelého dlužníka Miroslava S.⁸⁵

Následně insolvenční soud vydal usnesení o změně splátkového kalendáře.⁸⁶ Toto usnesení však obsahuje pouze „kosmetické“ změny, které spočívají v tom, že je koncipováno pro jednoho dlužníka, zatímco původní (počáteční) usnesení o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře bylo určeno pro spojená řízení manželů. V usnesení týkajícím se samostatně vyčleněného insolvenčního řízení paní Květy S. je pak výslovně uvedeno, že nedošlo ke změně poměru pohledávek nezajištěných věřitelů, neboť tyto pohledávky vznikly za trvání tehdejšího manželství a staly se závazkem ze společného jmění manželů.⁸⁷ Soud tedy dospěl k závěru, že po úmrtí jednoho z manželů, jejichž insolvenční řízení byla spojena k společnému projednávání, zůstává druhému – pozůstalému – manželovi povinnost uhradit minimálně 30 % zjištěných pohledávek ze „společného“ splátkového kalendáře, pokud má být oddlužení úspěšně dokončeno.

Jako podobný příklad – ale možná s odlišným výsledkem – může posloužit insolvenční řízení manželů Jiřího a Hany K. Oba podali insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení dne 16.2.2012.⁸⁸ Usnesením ze dne 1.3.2012

⁸¹ Insolvenční řízení KSPL 29 INS 7551/2011 a KSPL 29 INS 7552/2011, ISIR

⁸² Insolvenční řízení KSPL 29 INS 7551/2011, číslo listu A-6, ISIR

⁸³ Insolvenční řízení KSPL 29 INS 7551/2011, číslo listu B-7, ISIR

⁸⁴ Insolvenční řízení KSPL 29 INS 7551/2011, číslo listu A-18, ISIR

⁸⁵ Insolvenční řízení KSPL 29 INS 7551/2011, číslo listu A-20, ISIR

⁸⁶ Insolvenční řízení KSPL 29 INS 7551/2011, číslo listu B-4, ISIR

⁸⁷ Insolvenční řízení KSPL 29 INS 7551/2011, číslo listu B-4, str. 6, ISIR

⁸⁸ Insolvenční řízení KSPL 20 INS 3684/2012 a KSPL 20 INS 3685/2012, číslo listu A-1, ISIR

byla tato řízení spojena k společnému projednávání.⁸⁹ Insolvenční řízení probíhalo standardně až do doby, kdy dlužník Jiří K. zemřel. Insolvenční soud následně vyloučil insolvenční řízení pozůstalé dlužnice Hany K. k samostatnému řízení a poté se obrátil na insolvenčního správce s dotazem, zda přihlášené pohledávky náležely do společného jmění manželů, a s výzvou k označení těch pohledávek, které do společného jmění manželů nenáležely.⁹⁰

Z odpovědi insolvenčního správce vyplývá, že dvě přihlášky bezpochyby patří do společného jmění manželů (jsou totožné s přihláškami v řízení manželky), zbývající dvě přihlášky vyhodnotil insolvenční správce tak, že vzhledem k jejich výši a době trvání manželství patří i ony do společného jmění manželů. Zajímavé bude, jak tyto pohledávky posoudí insolvenční soud. Z jeho dosavadního postupu lze každopádně usuzovat na to, že jako možnou variantu zvažuje i změnu splátkového kalendáře v tom smyslu, že by do samostatného řízení pozůstalé dlužnice Hany K. zařadil jen některé pohledávky ze „společného“ splátkového kalendáře, ačkoli všechny vznikly za doby trvání manželství.

Protože manželství a společné jmění manželů zaniká i rozvodem manželství, vyvstává otázka, jaké účinky by tato změna osobního stavu měla mít na insolvenční řízení manželů spojená k společnému projednávání.

Zřejmě by za této situace mělo dojít k rozdělení insolvenčních řízení manželů spojených k společnému projednávání a k vytvoření dvou samostatných splátkových kalendářů. Manželé procházející procesem oddlužení plněním splátkového kalendáře jsou však v situaci, kdy nemohou rozdělit zaniklé společné jmění dohodou, respektive nemohou si dohodou rozdělit svá pasiva, tedy závazky, které jsou předmětem oddlužení. V úvahu pak přicházejí dvě možnosti – buď rozdělit závazky podle toho, ke kterému z manželů byly přihlášeny, nebo na poloviny.

Rozdělení závazků podle toho, do kterého řízení byly přihlášeny, není dle mého názoru možné. Může se jednat o závazky přihlášené duplicitně, tedy do obou řízení, které se ale do splátkového kalendáře zařazují jen jednou – zde by bylo možné zařadit zpět duplicitní (totožné) pohledávky a přiřadit je vždy do každého z obou řízení. Tím by ale došlo k neoprávněnému zvýhodnění jednoho nebo více věřitelů na úkor ostatních, protože na jednu pohledávku přihlášenou z jednoho právního titulu by se plnilo dvakrát. Jedinou možností by tedy bylo

⁸⁹ Insolvenční řízení KSPL 20 INS 3684/2012, číslo listu A-6, ISIR

⁹⁰ Insolvenční řízení KSPL 20 INS 3684/2012, číslo listu B-4, ISIR

duplicitní pohledávky rozdělit na poloviny a ty zařadit do jednotlivých splátkových kalendářů.

Ani ostatní pohledávky není ale možné rozdělit jednoduše podle toho, vůči komu byly přihlášeny. Existují pohledávky, kde jsou oba manželé spoludlužníky, ale věřitel je přihlásil jen do řízení jednoho z nich, nebo takové, kde je jeden z manželů dlužníkem a druhý ručitelem; všechny takto poskytnuté finanční prostředky ale byly užity v rodinné (společné) domácnosti a závazky byly spláceny ze společného jmění až do doby, kdy se manželé dostali do insolvenční situace. Mohou dokonce existovat i pohledávky, které vytvořil jen jeden z manželů bez vědomí druhého, ale pokud se jedná o přiměřené (nepříliš vysoké) částky, nebyl k jejich poskytnutí nutný souhlas druhého z manželů a i ony patří do společného jmění manželů. Méně často, ale nikoli výjimečně existují i pohledávky, které vznikly před uzavřením manželství, a za situace, kdy se manželé chtěli oddlužovat společně, prohlásili před soudem, že navzájem přistupují k výlučným závazkům svého manžela, případně že souhlasí s použitím společného jmění manželů k úhradě těchto výlučných pohledávek, aby soud jejich řízení mohl spojit k společnému projednávání.

Domnívám se, že za výše popsané majetkové a právní situace nelze postupovat jinak než pohledávky/závazky (resp. jejich dosud nesplacené části) ze společného splátkového kalendáře rozdělit na dvě poloviny, které by nadále měl splácet každý z rozvedených manželů samostatně. Je však otázkou, zda by toto řešení bylo výhodné i pro věřitele, neboť jen zcela výjimečně přispívají manželé přibližně stejnou měsíční splátkou na oddlužení. V důsledku toho by se po rozdělení společného splátkového kalendáře mohl minimálně jeden z manželů, ale někdy i oba dostat do situace, kdy by jejich příjem po rozvodu nedostačoval k úhradě minimálně 30 % pohledávek.

Ze své praxe bohužel mohu uvést pouze jeden příklad, kdy se manželé v průběhu oddlužení plněním splátkového rozvedli, a v jejich případě soud postupoval jinak, než jsem naznačila výše. Jedná se o insolvenční řízení dnes již bývalých manželů Libora a Evy P.⁹¹ Podáním ze dne 9.5.2014 oznámila dlužnice insolvenčnímu soudu rozvod manželství, který doložila pravomocným rozsudkem Okresního soudu Plzeň – město.⁹² Soud na toto oznámení nereagoval žádným zvláštním procesním úkonem a insolvenční řízení pokračuje dále beze změny,

⁹¹ Insolvenční řízení KSPL 20 INS 10968/2010, ISIR

⁹² Insolvenční řízení KSPL 20 INS 10968/2010, číslo listu B-18, ISIR

tedy tak, že na pohledávky zjištěné ve spojeném řízení platí oba manželé zabavitelnou část svých příjmů, a již dnes je patrné, že oddlužení s největší pravděpodobností zakončí úspěšně.

Výše popsaný případ manželů Libora a Evy P. je však spíše výjimečný, neboť dlužníci se buď nejprve rozvedou a teprve pak řeší svou finanční situaci podáním samostatných insolvenčních návrhů, nebo formálně zachovají manželství, přičemž žijí odděleně – v takovém případě však jejich insolvenční řízení pokračují dál v nezměněném režimu, tedy spojená k společnému projednávání. K tomuto řešení dlužníky vede právě jejich ekonomická situace, neboť při absenci příslušných zákonných ustanovení a při absolutní nejednotnosti v rozhodovací praxi soudů se dlužníci dostávají do stavu značné právní nejistoty, jak bude s jejich insolvenčním řízením po případném rozvodu naloženo, což je nutí setrvávat z ekonomických důvodů v nefunkčním manželství.

K oddělení již spojených insolvenčních návrhů manželů/dlužníků může dojít i v době před rozhodnutím o schválení oddlužení, a to na základě nově zjištěných skutečností, především pak přihlášek věřitelů a zjištění insolvenčního správce. Tuto modelovou situaci lze dokumentovat na insolvenčním řízení manželů Pavla a Ludmily K. vedeném u Krajského soudu v Plzni⁹³. Na základě jejich insolvenčních návrhů spojených s návrhem na povolení oddlužení soud spojil obě řízení k společnému projednávání usnesením zveřejněným v ISIR dne 13.6.2012⁹⁴. Z jednotlivých přihlášek podaných věřiteli a ze skutečností zjištěných insolvenčním správcem následně vyplynulo, že převážná část závazků Pavla K. pochází z předchozího podnikání, jeho aktuální příjmy nepostačují k uhrazení alespoň 30 % pohledávek nezajištěných věřitelů a k žádosti o povolení oddlužení nebyl motivován poctivým úmyslem, neboť zatajil existenci nemanželského dítěte, zatímco jeho manželka Ludmila K. nikdy nepodnikala, má dostatečně vysoký příjem ke splnění zákonných podmínek oddlužení a skutečnosti, které uvedla v návrhu, byly osvědčeny jako pravdivé.

Na základě výše uvedeného soud usnesením rozhodl o oddělení spojené věci⁹⁵ a následně prohlásil konkurs na majetek dlužníka Pavla K., zatímco dlužnici Ludmile K. schválil oddlužení plněním splátkového kalendáře. Kdyby insolvenční soud za popsané situace ponechal obě řízení spojená ke společnému

⁹³ Insolvenční řízení KSPL 27 INS 11444/2012, ISIR

⁹⁴ Insolvenční řízení KSPL 27 INS 11444/2012, číslo listu A-5, ISIR

⁹⁵ Insolvenční řízení KSPL 27 INS 11444/2012, číslo listu B-9, ISIR

projednávání, znamenalo by to pro manželku Ludmilu K., že i ona bude podrobena režimu konkursu, ačkoli splňuje podmínky pro schválení oddlužení. Z těchto důvodů a na návrh insolvenčního správce insolvenční soud usnesením rozhodl o vyloučení insolvenční věci dlužníka Pavla K. k samostatnému řízení.

Případ manželů Pavla a Ludmily K. je v mé práci užit spíše jako zajímavost a doklad mnohotvárnosti insolvenční praxe. To, že řízení bylo na počátku spojeno k společnému projednávání a následně ještě před definitivním rozhodnutím o způsobu řešení úpadku opět odděleno, nemá žádný vliv na další průběh řízení, neboť od okamžiku oddělení se vyvíjejí obě řízení samostatně a vzhledem ke konkursu prohlášenému na majetek manžela bude jejich důsledkem zánik společného jmění manželů.

Jak z údajů i konkrétních insolvenčních případů uvedených v této kapitole vyplývá, vznik institutu společného oddlužení manželů si vynutila praxe a především absence příslušných zákonných ustanovení ve znění insolvenčního zákona účinném do 31.12.2013. Tvůrci tohoto zákona nevzali v potaz existenci společného jmění manželů a koncepci oddlužení postavili na uspořádání majetkových vztahů jednoho dlužníka a osob dotčených jeho úpadkem. Takto zpočátku probíhalo i oddlužování domácností. Tato praxe byla prolomena až judikátem Vrchního soudu v Praze 1 VSPH 669/2009, který nově vytváří koncepci společného oddlužení manželů, jež je ale fakticky oddlužením společného jmění manželů. Ačkoli stovky insolvenčních řízení manželů spojených ke společnému projednávání ještě stále probíhají, není zákonem ani judikatorně vyřešeno, jak postupovat v případech, že jeden z manželů zemře nebo je manželství rozvedeno, což je bezesporu situace, která odporuje požadavku právní jistoty.

5 Změny v oddlužení manželů zakotvené v revizní novele insolvenčního zákona

5.1 Institut společného oddlužení manželů

Zákonem č. 294/2013 Sb. ze dne 12.9.2013, který nabyt účinnosti dnem 1.1.2014, tzv. velkou revizní novelou, došlo k podstatným změnám insolvenčního zákona, které se kromě jiného velmi významně dotýkají i společného oddlužení manželů.

Nejvýraznější změnou je zavedení institutu společného oddlužení manželů⁹⁶, které dosud bylo řešeno pouze judikatorně. Od 1. ledna 2014 mohou tedy manželé podat insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení buď samostatně, nebo společně. K tomu je uzpůsoben i formulář nazvaný „Návrh na povolení oddlužení“, v jehož elektronické verzi se po označení, že se jedná o společný návrh manželů, vygenerují příslušné rubriky určené k vyplnění.

Insolvenční zákon stanoví, že manželé mohou podat společný návrh na povolení oddlužení, jestliže každý z nich samostatně je osobou oprávněnou tento návrh podat:⁹⁷ „*Pro posouzení, zda jde o osoby oprávněné podat společný návrh manželů na povolení oddlužení, je rozhodné, zda jde o manžele ke dni, kdy takový návrh dojde insolvenčnímu soudu.*“⁹⁸, tedy jestliže každý z nich samostatně splňuje podmínky pro povolení oddlužení.

Pro úplnost ještě dodávám, že rozhodnou-li se manželé, že každý z nich podá insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení samostatně, nelze tato řízení spojit k společnému projednávání.⁹⁹

Stejně tak se může rozhodnout jen jeden z manželů, že podá insolvenční návrh spojený s návrhem na oddlužení sám. V takovém případě zákon nevyžaduje, aby insolvenční návrh podepsal i dlužníkův manžel.¹⁰⁰ K takovému postupu se většinou uchyluje dlužník, který uzavřel manželství a má závazky

⁹⁶ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) ve znění účinném od 1.1.2014, § 394a

⁹⁷ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) ve znění účinném od 1.1.2014, § 394a, odst. 1

⁹⁸ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) ve znění účinném od 1.1.2014, § 394a, odst. 1

⁹⁹ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) ve znění účinném od 1.1.2014, § 83a

¹⁰⁰ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) ve znění účinném od 1.1.2014, § 392, odst. 3

z předchozí doby, které se netýkají nového manželského svazku, případně nově vzniklého společného jmění manželů.

Druhou skupinu takovýchto dlužníků tvoří manželé z nefunkčních manželství, kteří nejsou rozvedeni a z různých osobních důvodů se ani rozvést nehodlají, většinou žijí odděleně, mnohdy se společnými dětmi, ale chtějí se vyhnout hrozbě případných exekucí a vyřešit závazky ze společného jmění manželů.

K případům, kdy se oddlužuje jen jeden člen manželské dvojice, lze uvést jen tolik, že v prvním případě (nově uzavřené manželství) manžel dlužníka není ohrožen závazky svého nového partnera, neboť tyto závazky pocházejí z doby před uzavřením manželství.

Druhý případ je složitější, neboť závazky jsou společné, patří do společného jmění manželů a měly by se oddlužovat oběma manžely. Pokud se jeden z manželů rozhodne, že insolvenční návrh spojený s návrhem na oddlužení nepodá, neztěžuje tím postavení svého manžela/manželky, ale svoje vlastní. Ten z manželů, který se rozhodne návrh podat, je mu schváleno oddlužení a on jeho podmínky úspěšně splní, je osvobozen od placení pohledávek.¹⁰¹ Druhý manžel, který procesem oddlužení neprošel, je z titulu společného jmění manželů, do kterého patří nejen aktiva, ale i pasiva (závazky), zavázán hradit zbylou část neuhrazených závazků. Výjimkou nejsou případy, kdy je pak druhý z manželů vystaven takovému tlaku neuspokojených věřitelů, že i on podá insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení.

5.2 Rozvod ve vztahu ke společnému oddlužení manželů

Z dikce zákona lze dovodit, že případný rozvod manželů v pozdější době by neměl být překážkou probíhajícího insolvenčního řízení bez ohledu na to, v jaké fázi se bude insolvenční řízení v době rozvodu nacházet, pokud manželé budou i nadále řádně plnit podmínky schváleného oddlužení: „*Manželé, kteří podali společný návrh na povolení oddlužení, mají po dobu trvání insolvenčního řízení o tomto návrhu a po dobu trvání účinků oddlužení postavení nerozlučných společníků a považují se za jednoho dlužníka.*“¹⁰²

¹⁰¹ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) ve znění účinném od 1.1.2014, § 414

¹⁰² Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) ve znění účinném od 1.1.2014, § 394a, odst. 3

Problematickým by se dle mého názoru mohlo ukázat slovo „manželé“, kterým je uveden odst. 3 paragrafu 394a – je otázkou, zda se toto slovo vztahuje (nebo má vztahovat) jen k době podání insolvenčního návrhu. Pokud bychom totiž ze souvětí vypustili větu vedlejší vloženou, která pouze upřesňuje, že se jedná o manžele, kteří podali společný insolvenční návrh, bude předmětné ustanovení znít: „Manželé mají po dobu trvání insolvenčního řízení o tomto návrhu a po dobu trvání účinků oddlužení postavení nerozlučných společníků a považují se za jednoho dlužníka.“ Nutně se pak nabízí otázka, zda se situace změní, když dojde k rozvodu manželství. Na tuto otázku může dát odpověď pouze soudní praxe, avšak vzhledem k tomu, že první společná oddlužení manželů schválená podle znění insolvenčního zákona účinného od 1.1.2014 trvají zatím maximálně 1 rok, není mi bohužel znám žádný příklad rozvodu u těchto manželů, dle kterého by bylo možno usuzovat, jestli insolvenční soudy budou skutečně u rozvedených manželů ponechávat společné oddlužení v platnosti. Bude jistě zajímavé tuto problematiku po několik příštích let sledovat a vyhodnocovat.

5.3 Smrt jednoho z manželů ve vztahu ke společnému oddlužení manželů

Jestliže se nová ust. § 394a insolvenčního zákona alespoň náznakem zmiňují o možnosti rozvodu a jeho případném vlivu na probíhající společné insolvenční řízení manželů, je otázkou, zda lze chápat ust. § 394a, odst. 3 jako náznak řešení pro případ úmrtí jednoho z manželů za situace, kdy oba společně podali insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení. Insolvenční zákon pohlíží na manžele, kteří podali společný návrh na povolení oddlužení, jako na nerozlučné společníky, kteří se považují za jednoho dlužníka.¹⁰³ Není však jasně stanoveno, jak mají soudy postupovat v případě, že jeden z manželů v této době zemře.

K výše uvedené problematice jsem zatím našla pouze jedno soudní rozhodnutí, které vydal Krajský soud v Hradci Králové v řízení vedeném pod sp. zn. KSHK 42 INS 12505/2014. Manželé František a Jitka B. podali dne 6.5.2014 společný návrh na oddlužení. Insolvenční soud zjistil usnesením zveřejněným v ISIR dne 22.5.2014 úpadek dlužníků a současně povolil řešení jejich úpadku

¹⁰³ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) ve znění účinném od 1.1.2014, § 394a, odst. 3

oddlužením.¹⁰⁴ Tímtež usnesením nařídil přezkumné jednání a svolal schůzi věřitelů na den 31. července 2014.

Přezkumné jednání skutečně proběhlo v plánovaném termínu, tedy 31.7.2014, a oba dlužníci se jej osobně zúčastnili. Vzhledem k tomu, že na schůzi věřitelů se nedostavil žádný z věřitelů přihlášených do řízení, insolvenční soud se usnesl, že bude sám vykonávat působnost věřitelského výboru – tím na něj přešla pravomoc rozhodnout o způsobu oddlužení. Poslední věta zápisu z přezkumného jednání a ze schůze věřitelů zní: „*Vzhledem k tomu, že věřitelé neprojeví vůli zvolit způsob oddlužení, určí jej soud tak, že schválí oddlužení ve formě splátkového kalendáře.*“¹⁰⁵ Soud tedy přímo na jednání rozhodl o schválení oddlužení i o jeho formě.

Dne 22.10.2014 byl v insolvenčním rejstříku zveřejněn úmrtní list pana Františka B.¹⁰⁶, ze kterého vyplynulo, že zemřel 28.9.2014, tedy po ústním vyhlášení rozhodnutí soudu o způsobu oddlužení, ale před jeho písemným vyhotovením. Soud na toto oznámení reagoval usnesením zveřejněným v insolvenčním rejstříku dne 10.11.2014¹⁰⁷, kterým zrušil oddlužení z důvodu úmrtí dlužníka, resp. kterým oddlužení neschválil a řízení zastavil. V odůvodnění se insolvenční soud dovolal občanského soudního řádu, který stanoví, že soud řízení zastaví, jestliže povaha věci neumožňuje v řízení pokračovat - pokud by to povaha věci umožňovala a způsobilost být účastníkem řízení ztratí fyzická osoba, jsou procesním nástupcem dědici.¹⁰⁸

Soud se následně zabýval otázkou, zda při úmrtí dlužníka je možno v řízení pokračovat, či nikoli, a dospěl k závěru, že institut oddlužení je specifickým způsobem řešení úpadku dlužníka – fyzické osoby, přičemž tato osoba musí splňovat stanovené podmínky. Dovedil, že rozhodnutí o schválení oddlužení se vždy vztahuje ke konkrétní osobě dlužníka s konkrétními osobními a majetkovými poměry, a proto nelze v řízení pokračovat s jeho dědici, když u nich nelze bez dalšího předpokládat splnění podmínek pro schválení oddlužení. Soud současně zmínil podstatnou odlišnost při úmrtí dlužníka v průběhu konkursu, kdy dle jeho názoru lze pokračovat v řízení s dědici, a to proto, že zákon pro případ

¹⁰⁴ Insolvenční řízení KSHK 42 INS 12505/2014, číslo listu A-6, ISIR

¹⁰⁵ Insolvenční řízení KSHK 42 INS 12505/2014, číslo listu B-6, ISIR

¹⁰⁶ Insolvenční řízení KSHK 42 INS 12505/2014, číslo listu B-7, ISIR

¹⁰⁷ Insolvenční řízení KSHK 42 INS 12505/2014, číslo listu B-8, ISIR

¹⁰⁸ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, § 107, odst. 2

konkursu nevyžaduje žádné specifické vlastnosti dlužníka včetně jeho majetkových poměrů.

Na základě výše uvedeného insolvenční soud dospěl k závěru, že v oddlužení nelze v případě úmrtí jednoho z manželů, kteří společně podali insolvenční návrh s návrhem na povolení oddlužení, pokračovat s procesními nástupci zemřelého dlužníka. Závěrem insolvenční soud dodal, že dlužníci nic nebrání v tom, aby po uspořádání poměrů znovu podala samostatný insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení. Jen pro zajímavost dodávám, že dlužnice tak dosud neučinila.

Výše popsaný insolvenční případ vyvolává celou řadu otázek. K úmrtí dlužníka došlo v době mezi konáním přezkumného jednání a písemným vyhotovením rozhodnutí (usnesení), což je obvykle doba poměrně krátká. Lze jen odhadovat, jak by soud postupoval v případě, kdyby jeden z manželů zemřel ještě před konáním přezkumného jednání, ale zřejmě podobně – domnívám se, že řízení by též bylo zastaveno.

Za mnohem obtížněji řešitelnou považuji tu situaci, kdy by jeden z manželů/dlužníků ve společném insolvenčním řízení zemřel až po zveřejnění usnesení o schválení oddlužení. Je otázkou, zda by na další průběh řízení měla vliv zvolená forma schváleného oddlužení. Domnívám se, že ano a že při schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty by bylo možno v řízení pokračovat, a to tak, že insolvenční správce by přerušil zpeněžování majetku až do doby skončení dědického řízení, kdy by bylo postaveno najisto, kdo se stává dědicem – zpravidla by to byl pozůstalý manžel/manželka, neboť v drtivé většině takovýchto případů je dědictví předloženo a pozůstalý manžel/manželka za závazky odpovídá z titulu společného jmění manželů.

Pokud by jeden z manželů ve společném oddlužení zemřel v období, kdy trvají účinky schváleného oddlužení plněním splátkového kalendáře, nabízejí se dvě možnosti řešení. První z nich vychází ze závěrů Krajského soudu v Hradci Králové ve výše popsaném insolvenčním řízení sp. zn. KSHK 42 INS 12505/2014, tedy že nelze v řízení pokračovat a musí být vůči pozůstalému manželovi zastaveno. Platilo by to ale např. i za situace, kdy by již manželé měli uhrazeno 30 nebo více procent společných závazků? Nebylo by v takovém případě třeba na pozůstalého manžela pohlížet tak, že splnil podmínky oddlužení a že je namístě postup dle ust. § 414 insolvenčního zákona, tedy osvobodit ho od placení pohledávek?

Druhou možností je řízení zastavit jen vůči zemřelému manželovi a pozůstalého manžela dál nechat plnit společný splátkový kalendář s tím, že musí sám splnit podmínky oddlužení, tedy především uhradit minimálně 30 % zjištěných pohledávek věřitelů. Ačkoli tato možnost je v rozporu s již vydaným výše citovaným usnesením Krajského soudu v Hradci Králové, na základě svých dosavadních zkušeností předpokládám, že v praxi se prosadí právě ona. Právě tak totiž insolvenční soudy rozhodovaly před účinností revizní novely insolvenčního zákona. Byť v té době ještě neplatila ustanovení zákona o nerozlučném společenství manželů v případě jejich společného oddlužení, pro institut oddlužení je příznačný silný sociální akcent a jeho základním smyslem je dát dlužníkovi druhou šanci, tedy možnost vyrovnat se s věřiteli a začít novou životní etapu. S tímto základním posláním oddlužení by dle mého názoru bylo v příkrém rozporu rozhodnutí o zastavení oddlužení vůči pozůstalému manželovi, který se musí vyrovnávat se smrtí svého životního partnera a většinou i s výraznou změnou ekonomických poměrů. Tento můj názor potvrzují i vyjádření dvou insolvenčních soudců Krajského soudu v Praze, kteří na můj dotaz bez vazby na konkrétní insolvenční řízení uvedli, že za správný a legální postup v modelovém případě úmrtí jednoho z manželů za doby trvání účinků schváleného oddlužení plněním splátkového kalendáře považují zastavení řízení vůči zemřelému manželovi a pokračování pozůstalého manžela v plnění splátkového kalendáře.

5.4 Společné jmění manželů a zpeněžení majetkové podstaty

Společný návrh manželů musí obsahovat výslovné prohlášení jich obou, že souhlasí s tím, aby všechen jejich majetek byl pro účely schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty považován za majetek ve společném jmění manželů¹⁰⁹. O této své povinnosti jsou dlužníci/manželé podávající společný návrh na povolení oddlužení poučeni prostřednictvím seznamu povinných příloh ve formuláři, kde je jako jedna z povinných příloh uvedeno písemné prohlášení obou manželů, že souhlasí s tím, aby všechen jejich majetek byl pro účely schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty považován za majetek ve společném jmění manželů, přičemž podpisy obou manželů musí být úředně ověřeny.

¹⁰⁹ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) ve znění účinném od 1.1.2014, § 394a, odst. 2

Jestliže bude následně schváleno oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, pak od okamžiku, kdy nastanou účinky schválení oddlužení, je všechen majetek manželů považován za majetek ve společném jmění manželů, které nezaniká.¹¹⁰ Dispoziční oprávnění k tomuto majetku má výhradně insolvenční správce, zatímco dlužníkovi (manželům) zůstává zachováno dispoziční oprávnění k majetku, který získá po schválení oddlužení, resp. po zveřejnění usnesení o schválení oddlužení v insolvenčním rejstříku. Insolvenční správce provede zpeněžení majetku ve společném jmění manželů sepsaném do jediné majetkové podstaty a následně na základě schválené konečné zprávy vypořádá zjištěné pohledávky věřitelů, čímž oddlužení skončí a dlužník (manželé) je osvobozen od placení pohledávek.

V této souvislosti (zpeněžení majetkové podstaty) uvádím rozhodnutí Krajského soudu v Praze, které je aplikovatelné jak na „samostatné“ oddlužení, tak na společné oddlužení manželů. Dlužník Marek M. podal dne 25.8.2014 insolvenční návrh spojený s návrhem na oddlužení¹¹¹ a navrhl řešení svého úpadku oddlužením formou zpeněžení majetkové podstaty s tím, že tímto způsobem uhradí náklady insolvenčního řízení a uspokojí své nezajištěné věřitele v míře vyšší než 30 %.

Insolvenční správce následně sestavil seznam přihlášených pohledávek, prověřil hospodářskou situaci dlužníka a dospěl k závěru, že úpadek dlužníka je možné řešit oběma způsoby, tedy jak splátkovým kalendářem, tak zpeněžením majetkové podstaty. K tomu insolvenční správce uvedl, že při dlužníkem uváděné hodnotě nemovitosti 1 Mio Kč by byl výtěžek pro nezajištěné věřitele cca o 50.000 Kč vyšší než při plnění splátkového kalendáře, ale současně uvedl vlastní odhad ceny nemovitosti, která dle jeho názoru činí cca o 20 % méně, tedy asi 800.000 Kč. Dalším argumentem, který hraje poměrně značnou roli při volbě způsobu oddlužení, bylo i to, že při zpeněžení majetkové podstaty jsou věřitelé zpravidla uspokojeni rychleji a jednou částkou, kdežto při plnění splátkového kalendáře v 60 dílčích splátkách.

Protože věřitelé v případě insolvenčního řízení dlužníka Marka M. nevyužili svého práva rozhodnout o způsobu oddlužení, rozhodl o něm insolvenční soud, když předtím dlužníka důrazně upozornil, že pokud výtěžkem

¹¹⁰ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) ve znění účinném od 1.1.2014, § 408, odst. 1

¹¹¹ Insolvenční řízení KSPH 67 INS 23136/2014, číslo listu A-1, ISIR

ze zpeněžení majetkové podstaty nebudou (po odečtení nákladů řízení) věřitelé uspokojeni minimálně z 30 %, soud dlužníka neosvobodí od placení pohledávek, resp. osvobodí ho jen za podmínky, že uhradí do majetkové podstaty částku, která uspokojení věřitelů dorovná na minimálně 30 % - v usnesení o schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty to akcentoval citací § 418 insolvenčního zákona, tedy zdůrazněním podmínek, za kterých soud schválené oddlužení zruší a rozhodne o řešení dlužníkovy úpadku konkursem. Tím se dlužník (na základě vlastní žádosti) dostal do situace, kdy po zpeněžení majetkové podstaty může stát před neřešitelným problémem, že k uspokojení věřitelů na zákonem stanovené úrovni mu bude chybět několik desítek tisíc korun, možná i částka v řádech statisíců.

Zcela jinak postupoval insolvenční soud v případě dlužníka Vlastimila P., jehož insolvenční řízení je vedeno u Krajského soudu v Plzni pod sp. zn. KSPL 56 INS 23750/2012. Dlužník podal insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení, ve kterém navrhl řešení svého úpadku plněním splátkového kalendáře.¹¹²

I insolvenční správce po posouzení hospodářské situace dlužníka navrhl jako optimální způsob řešení plnění splátkového kalendáře s předpokladem uspokojení věřitelů na úrovni 45,4 %, neboť dlužník sice vlastnil ¼ nemovitosti, jejíž zpeněžení by dle znaleckého posudku mělo postačovat k úhradě 100 % zjištěných pohledávek, ale insolvenční správce důrazně upozorňoval na to, že prodej minoritního podílu na nemovitosti je obtížně realizovatelný a cena je v případě uskutečnění takového prodeje velmi nízká. Věřitelé se na schůzi věřitelů nedostavili, o způsobu oddlužení nehlasovali a soud následně rozhodl o schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty.

Insolvenční správce zpeněžil majetkovou podstatu dlužníka Vlastimila P. a dle rozvrhového usnesení zveřejněného v ISIR¹¹³ budou pohledávky věřitelů uspokojeny z 11,85 %. V tomto případě však dle mého názoru nelze činit dlužníka odpovědným za výsledek uspokojení věřitelů, neboť nabízel prostřednictvím plnění splátkového kalendáře plnění čtyřnásobně vyšší, a proto po něm nelze spravedlivě požadovat dorovnání uspokojení na 30 %.

¹¹² Insolvenční řízení KSPL 56 INS 23750/2012, číslo listu A-6, ISIR

¹¹³ Insolvenční řízení KSPL 56 INS 23750/2012, číslo listu B-23, ISIR

Protože manželé mají při společném oddlužení postavení nerozlučných společníků a považují se za jediného dlužníka¹¹⁴, je otázkou, jak budou soudy postupovat v případě, kdy dlužníci nebudou plnit podmínky schváleného oddlužení a soud přistoupí ke zrušení schváleného oddlužení a k prohlášení konkursu na jejich majetek. Insolvenční zákon nezná institut hromadného nebo společného konkursu, pouze konkursu na majetek jednoho dlužníka. Nabízí se tedy možnost vyloučit řízení jednoho z manželů k samostatnému projednávání, čímž se automaticky „osamostatní“ i řízení druhého manžela a proběhnou dvě samostatná konkursní řízení.

Druhou variantou je samozřejmě to, že jako praxe vytvořila institut společného oddlužení manželů, vytvoří i institut společného konkursu manželů. Tomu by ostatně napovídalo insolvenční řízení manželů Ľubici a Marcela B. vedené u Krajského soudu v Ústí nad Labem pod sp. zn. KSUL 43 INS 23240/2011. Oba manželé podali v prosinci 2011 insolvenční návrh spojený s návrhem na oddlužení. Soud spojil obě řízení k společnému projednávání, následně povolil a poté schválil oddlužení plněním splátkového kalendáře. Protože dlužníci dlouhodobě neplnili podmínky oddlužení, insolvenční soud usnesením zveřejněným v ISIR dne 5.12.2014¹¹⁵ schválené oddlužení zrušil a na majetek obou dlužníků prohlásil konkurs, který je projednáván jako nepatrný, aniž by předtím spojená řízení byla oddělena – fakticky se tedy jedná o společný konkurs, ačkoli insolvenční řízení byla ještě vedena podle insolvenčního zákona ve znění účinném do 31.12.2013, tedy návrhy obou manželů byly podány samostatně a nic nebránilo tomu, aby byla pro účely konkursního řízení oddělena.

Není jasné, proč soud řízení neoddělil k samostatnému projednávání, ale v tomto případě mohly sehrát významnou úlohu důvody ekonomické, neboť dlužníci nedisponují prakticky žádným zpeněžitelným majetkem ani zabavitelným příjmem, z čehož vyplývá, že náklady konkursního řízení a odměnu insolvenčního správce bude nutné uhradit z prostředků státu. Pokud by řízení byla vedena samostatně, znamenalo by to podstatné navýšení výdajů ze státního rozpočtu.

¹¹⁴ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) ve znění účinném od 1.1.2014, § 394a, odst. 3

¹¹⁵ Insolvenční řízení KSUL 43 INS 23240/2011, číslo listu B-35, ISIR

5.5 Insolvenční řízení KSPH 60 INS 25353/2014

Dne 17.9.2014 podali manželé Zdeněk a Anna L. společný insolvenční návrh spojený s návrhem na oddlužení.¹¹⁶ Dne 19.12.2014 – po několika doplněních návrhu – zveřejnil insolvenční soud usnesení o úpadku spojené s povolením oddlužení.¹¹⁷ Následně insolvenční správce zpracoval seznam přihlášených pohledávek a vypracoval zprávu o hospodářské situaci dlužníka,¹¹⁸ ve které navrhl řešit úpadek oddlužením, a to plněním splátkového kalendáře.

Přezkumné jednání v této insolvenční věci se konalo dne 6. března 2015 a dlužníci se na něj bez omluvy nedostavili. Dne 19.3.2015 bylo v insolvenčním rejstříku zveřejněno usnesení o neschválení oddlužení.¹¹⁹ Insolvenční soud současně na majetek obou dlužníků prohlásil konkurs, který bude projednáván jako nepatrný.

Výroková část výše citovaného usnesení o neschválení oddlužení je poměrně stručná, ale ve vztahu k mé diplomové práci je velice zajímavé především odůvodnění. Soud v něm nejprve popsal dosavadní průběh řízení a následně závazky, příjmy a majetek dlužníků. Poté se podrobně věnoval zhodnocení všech důkazů a právním závěrům, k nimž došel.

Důvodem, který vedl k neschválení návrhu na oddlužení, bylo to, že celková předpokládaná hodnota plnění pohledávek nezajištěných věřitelů byla pouze 20,16 %, tedy nižší, než stanoví zákon. Soud dále uvedl, že nevyklučoval věc jednoho z dlužníků k samostatnému projednávání, jelikož by to bylo pouze procesně-administrativní rozhodnutí, které by nevedlo k úspoře nákladů řízení. V odůvodnění je doslova uvedeno: „*Současná soudní praxe vychází z názoru, že zjištěním pohledávek přihlášených v rámci oddlužení povoleného na základě společného návrhu manželů se oba dlužníci stávají nadále solidárními dlužníky u všech zjištěných pohledávek bez ohledu na původní důvod vzniku závazku. Jedná se o nevratný důsledek insolvenčního řízení. Seznam přihlášených pohledávek tak nelze nadále rozdělit podle toho, vůči kterému z dlužníků byla ta která pohledávka původně přihlášena. Jelikož tedy všichni věřitelé budou při uspokojování svých pohledávek ve zcela totožném postavení u obou dlužníků (bez ohledu na osobu kontrahenta u závazku) a zároveň budou uspokojováni z totožného rozsahu*

¹¹⁶ Insolvenční řízení KSPH 60 INS 25353/2014, číslo listu A-1, ISIR

¹¹⁷ Insolvenční řízení KSPH 60 INS 25353/2014, číslo listu A-13, ISIR

¹¹⁸ Insolvenční řízení KSPH 60 INS 25353/2014, číslo listu B-2, ISIR

¹¹⁹ Insolvenční řízení KSPH 60 INS 25353/2014, číslo listu B-7, ISIR

majetkové podstaty, není zde žádný důvod pro to, aby věc obou dlužníků nebyla i nadále projednávána společně.“¹²⁰

Jak z výše uvedeného vyplývá, příslušný soudní senát zastává ten názor, že po společném oddlužení manželů následuje v případě, že je oddlužení neschváleno (nebo zrušeno) též společný konkurs manželů, a to s odvoláním na solidární dlužnictví a na jednu majetkovou podstatu. Jedná se o rozhodnutí prvoinstančního soudu a ještě neuplynula lhůta, ve které dlužník může podat odvolání, není tedy jasné, zda by se odvolací soud s tímto názorem ztotožnil, nebo by věc rozhodl jinak. Přesto je to jeden z prvních kroků k vytvoření judikatury, která se bude týkat nového právního institutu společného jmění manželů.

5.6 Poznámka k problematice „společného konkursu“

S problematikou „společného konkursu“ nebo dvou samostatných insolvenčních/konkursních řízení souvisí i znění odst. 2 § 394a insolvenčního zákona: „*Společný návrh manželů na povolení oddlužení musí obsahovat výslovné prohlášení obou manželů, že souhlasí s tím, aby všechny jejich majetek byl **pro účely schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty** považován za majetek ve společném jmění manželů...*“. Citovaný odstavec jednoznačně stanoví, že veškerý majetek manželů bez ohledu na druh vlastnictví (výhradní vlastnictví jednoho z manželů, podílové spoluvlastnictví, společné jmění manželů) je za společné jmění manželů považován jen tehdy, jestliže bude schváleno oddlužení zpeněžením majetkové podstaty. Tato fikce tedy neplatí v případě schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře. V této souvislosti se vynořuje řada otázek, z nichž některé jsem již naznačila výše, avšak insolvenční zákon nedává v žádné své části návod, jak v těchto případech postupovat.

Z výše uvedeného vyplývá, že zákonodárce sice pod tlakem dosavadní praxe legalizoval institut společného oddlužení manželů, ale zcela rezignoval na řešení situací, kdy bude nutno postupovat dle ust. § 418 insolvenčního zákona a schválené oddlužení zrušit. Je tedy prozatím velkou neznámou, jak se soudní praxe s těmito nejasnostmi vypořádá, i když první náznak možného řešení jsem popsala výše.

¹²⁰ Insolvenční řízení KSPH 60 INS 25353/2014, číslo listu B-7, str. 3, ISIR

5.7 Možné důsledky využití institutu společného oddlužení manželů

Z hlediska dosavadních zkušeností hodnotím velmi pozitivně, že institut společného oddlužení manželů byl zakotven přímo do právního předpisu a že rozhodnutí o jeho případném využití leží výhradně na straně dlužníků, neboť tím došlo k odstranění nejednotnosti v rozhodovací praxi jednotlivých senátů insolvenčních soudů. Současně si ale myslím, že převážná většina dlužníků není dostatečně finančně vzdělaná na to, aby dokázala posoudit, jaké důsledky pro ně využití tohoto právního institutu může mít.

Už před účinností novely insolvenčního zákona účinné od 1.1.2014 jsem se pravidelně setkávala s tím, že dlužníci podávající insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení nebyli informováni ani o základních důsledcích, které pro ně podání návrhu znamenalo. Většinou nevěděli, že pokud soud zjistí úpadek, ale nebudou splněny podmínky pro oddlužení, nezbyvá jiné řešení než prohlásit na majetek dlužníka konkurs, neznali způsob výpočtu zabavitelné části příjmů ani své povinnosti. Na první schůzku s insolvenčním správcem přichází většina dlužníků s velmi naivní představou, že zaplatí 30 % pohledávek a budou tzv. oddluženi.

Není pravděpodobné, že při podávání společného insolvenčního návrhu manželů spojeného s návrhem na oddlužení by dlužníci byli obezřetnější a více se zajímali o všechny právní a ekonomické souvislosti takového rozhodnutí, takže ke všem problémům, které jsem už uvedla výše, přistupují další - spojené s nerozlučným společenstvím manželů, kteří podají společný návrh. Hlavní problém vidím v tom, že manželé se na sobě stanou absolutně závislými ve vztahu k úspěšnosti schváleného oddlužení. Pokud jeden z nich bude podmínky oddlužení plnit, ale druhý ne (např. bude zatajovat příjmy apod.), hrozí zrušení schváleného oddlužení a prohlášení konkursu, a to pravděpodobně společného konkursu na majetek obou manželů. Oba manželé by tedy k rozhodnutí podat společný insolvenční návrh spojený s návrhem na oddlužení měli přistupovat nanejvýš zodpovědně – v praxi je to však pro ně většinou jediná možnost, jak se pokusit vypořádat se s nahromaděnými dluhy, neboť ve většině případů jsou schopni uhradit minimálně 30 % svých závazků jen ve společném oddlužení, nikoli však samostatně.

6 Srovnání rozhodovací praxe insolvenčních soudů před účinností revizní novely insolvenčního zákona a po ní

Před účinností revizní novely insolvenčního zákona lze v rozhodovací praxi insolvenčních soudů ve vztahu k oddlužování manželů vysledovat dvě základní etapy. V počátcích účinnosti insolvenčního zákona nebylo rozdílu mezi oddlužováním manželů a „samostatných“ dlužníků, neboť i manželé, kteří podali insolvenční návrh současně, byli oddlužováni samostatně.

Přelom v této soudní praxi představuje rozsudek Vrchního soudu v Praze ve věci sp. zn. 1 VSPH 669/2009, který jsem podrobně rozebrala v kapitole 4. této diplomové práce a který změnil pohled na oddlužení manželů v tom smyslu, že oddlužení manželů je oddlužením jejich společného jmění manželů, z čehož soud vyvodil jednoznačný závěr, že manželé mají být oddlužováni společně, jestliže mají společné závazky.

Zdalo by se, že po zveřejnění citovaného rozhodnutí nastane obrat v soudní praxi a že všichni manželé, kteří podali insolvenční návrh spojený s návrhem na oddlužení a mají společné jmění manželů, především pak společné závazky, budou automaticky oddlužováni společně, tedy že všechny senáty insolvenčních soudů budou insolvenční řízení těchto manželů spojovat ke společnému projednávání, ať už o to manželé požádali, nebo ne. V praxi však došlo k tomu, že některé senáty insolvenčních soudů i nadále oddlužovaly každého z manželů samostatně, tedy že v praxi panovala značná nejednotnost.

Velkou revizní novelou insolvenčního zákona bylo společné oddlužení manželů jako nový právní institut kodifikováno, čímž byla nejednotnost soudních senátů v přístupu k této problematice odstraněna. Současně však vyvstala řada nových otázek, kterým jsem se již věnovala v předchozí části diplomové práce a na které dosud neznáme odpověď. Lze tedy předpokládat, že rozhodnutí jednotlivých soudů i soudních senátů se v těchto otázkách, které nejsou řešeny insolvenčním ani jiným zákonem, budou opět lišit až do doby, kdy se vytvoří ustálená judikatura soudů vyšších stupňů.

Rozdíly v rozhodovací praxi insolvenčních soudů a senátů se však netýkaly pouze problematiky oddlužení manželů, ale i jiných otázek, což platí i pro období po 1.1.2014. Takovou otázkou – dosud spolehlivě nevyřešenou – je problém zařazování či nezařazování nesplatných pohledávek do splátkového kalendáře. Některé senáty insolvenčních soudů zastávají názor, že nesplatné

pohledávky mají charakter podmíněné pohledávky a že splatností je pouze blíže specifikováno, o jakou podmínku se jedná. Tak tomu je např. v insolvenčním řízení Eriky B. vedeném u Krajského soudu v Plzni pod sp. zn. KSPL 20 INS 22934/2011. Insolvenční správce přezkoumal pohledávku věřitele Cofidis s.r.o. a uznal ji co do pravosti a výše, avšak konstatoval, že pohledávka je přihlášena jako splatná, ačkoli je řádně splácena spoludlužníkem, bývalým manželem dlužnice. Insolvenční správce z toho důvodu popřel pořadí pohledávky a uznal ji jako nesplatnou.¹²¹ O popření byl věřitel vyrozuměn dopisem doručeným věřiteli dne 6.3.2012, avšak ve stanovené lhůtě nepodal proti insolvenčnímu správci žalobu. Z toho důvodu nebyla předmětná pohledávka zařazena do splátkového kalendáře.¹²² Jako zajímavost doplňuji, že věřitel dosud neoznámil zesplatnění pohledávky, z čehož lze usoudit, že je stále splácena jinou osobou než dlužnicí Erikou B.

Podobný případ, avšak s poněkud modifikovaným řešením, lze dohledat v insolvenčním řízení manželů Marcely a Václava Č. vedeném u Krajského soudu v Praze pod sp. zn. KSPH 61 INS 3292/2014. Věřitel č. 8, Raiffeisenbank a.s., přihlásil do řízení přihláškou č. 9 celkem 4 dílčí pohledávky, z nichž 2 označil jako nesplatné. Insolvenční správce navrhl přezkoumat je jako podmíněné, neboť z přihlášky i z návrhu na oddlužení jednoznačně vyplývalo, že na ně plní třetí osoba, která k nim přistoupila. Protože věřitel nebyl na přezkumném jednání schopen upřesnit aktuální výši nesplatných pohledávek, přičemž bylo zřejmé, že se jejich výše každý měsíc mění, navrhl nakonec insolvenční správce, aby tyto dvě pohledávky nebyly přezkoumávány až do doby, kdy bude jasná jejich výše. S tímto postupem se ztotožnil i insolvenční soud a předmětné pohledávky zůstaly dosud nepřezkoumány. Soud tedy v tomto případě dospěl k názoru, že nesplatné pohledávky mají charakter podmíněných pohledávek a přezkoumávají se až po zesplatnění.

Nejčastějším případem řešení nesplatných pohledávek je však ten, kdy se pohledávka přezkoumá jako nesplatná a soud ji bez dalšího zařazuje do splátkového kalendáře, jak tomu bylo např. v insolvenčních řízeních Květoslavy Č. (KSPH 40 INS 30600/2013) nebo manželů Martiny a Františka F. (KSCB 26 INS 13333/2014). Důvodem je zřejmě příklon k stanovisku JUDr. Zdeňka Krčmáře, předsedy senátu Nejvyššího soudu ČR, které vyslovil na školení

¹²¹ Insolvenční řízení KSPL 20 INS 22934/2011, číslo listu B-5, ISIR

¹²² Insolvenční řízení KSPL 20 INS 22934/2011, číslo listu B-8, ISIR

insolvenčních soudců a které zní, že zjištěním úpadku se i nesplatné pohledávky pro účely insolvenčního řízení stávají splatnými.

Nejednotnost v rozhodovací praxi insolvenčních soudů lze vysledovat např. i v otázce stanovování nižších než zákonech stanovených splátek¹²³. Soudy jsou poměrně jednotné v tom, že nižší splátky by měly být dlužníkům stanovovány jen z důvodů hodných zvláštního zřetele, rozhodně ne vždy, když je u dlužníka předpoklad plnění vyšší než 50 %, neboť to by bylo v rozporu se zásadou co nejvyššího uspokojení věřitelů¹²⁴. Protože věřitelé se až na výjimky neúčastní přezkumných jednání a na ně navazujících schůzí věřitelů, rozhoduje o nižších splátkách většinou soud. Zde je zajímavé srovnat např. insolvenční řízení Marka T. vedené u Krajského soudu v Ústí nad Labem pod sp. zn. KSUL 44 INS 34236/2014, insolvenční řízení Aleše L. vedené u Krajského soudu v Praze pod sp. zn. KSPH 61 INS 37073/2013 a insolvenční řízení Karla K. vedené u Krajského soudu v Plzni pod sp. zn. KSPL 29 INS 12916/2013.

Všichni tito dlužníci požádali o stanovení nižších splátek z rodinných důvodů – Karel K. z důvodu vyživovací povinnosti k dceři a vnukovi, Aleš L. odůvodnil svou žádost vysokými životními výdaji a péčí o dvě děti své nezaměstnané přítelkyně, Marek T. svou finanční vyčerpaností a tím, že se spolu s přítelkyní pokouší o založení rodiny a případná rodičovská dovolená by mu mohla způsobit další finanční potíže.

U tří výše uvedených dlužníků se nerealizovala jen jedna žádost o stanovení nižších než zákonem určených splátek, a to žádost Karla K. Šetřením insolvenčního správce bylo zjištěno, že tvrzená vyživovací povinnost k dceři a k vnukovi nemůže být důvodem ke stanovení nižších splátek, neboť se nejednalo o dceru a vnuka dlužníka, ale o potomky jeho manželky.¹²⁵ Po zhodnocení situace vzal dlužník svou žádost o nižší splátky zpět.¹²⁶

Dlužník Aleš L. byl se svou žádostí o stanovení nižších než zákonem určených splátek úspěšný. Ačkoli do návrhu na povolení oddlužení uvedl, že jeho závazky vznikly např. tím, že nedbalostí způsobil škodu na majetku, byla mu udělena pokuta 20.000 Kč za řízení vozidla pod vlivem alkoholu nebo byl závislý na hracích automatech¹²⁷, soud jeho žádosti o stanovení nižší splátky vyhověl –

¹²³ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), § 398, odst. 4

¹²⁴ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), § 5, písm. a)

¹²⁵ Insolvenční řízení KSPL 29 INS 12916/2013, číslo listu B-31, ISIR

¹²⁶ Insolvenční řízení KSPL 29 INS 12916/2013, číslo listu B-36, ISIR

¹²⁷ Insolvenční řízení KSPH 61 INS 37073/2013, číslo listu A-1, ISIR

nestanovil ji však v dlužníkem navrhované výši 6.500 Kč, ale pouze ponižil zákonem určenou splátku o 2.000 Kč.¹²⁸

Dlužník Marek T. v insolvenčním návrhu uvedl, že půjčkami pomohl rodičům¹²⁹. (V této souvislosti podotýkám, že některé soudní senáty hodnotí jako nepoctivý úmysl dlužníka to, když se pokouší oddlužením vyřešit finanční závazky, které byly ve skutečnosti poskytnuty třetím osobám.) Navrhl stanovení nižší než zákonem určené splátky, a to ve výši 5.000 Kč/měs. Svou žádost odůvodnil tím, že je již finančně vyčerpaný a že si chce založit rodinu. Při přezkumném jednání k výzvě soudu navýšil navrhovanou měsíční splátku na 6.000 Kč/měs. a splátka v této výši mu byla insolvenčním soudem schválena.¹³⁰

Jak z výše uvedených konkrétních příkladů vyplývá, rozhodovací praxe insolvenčních soudů i jednotlivých senátů je značně nejednotná. Je to dle mého názoru způsobeno především tím, že insolvenční zákon je relativně mladý a za krátkou dobu své insolvence prošel již několika úpravami včetně velké revizní novely účinné od 1.1.2014, která opět vnesla do soudní praxe značnou nejistotu. Vzhledem k tomu, že se v současné době hovoří o další připravované změně insolvenčního zákona zaměřené především na oddlužení a problém přetíženosti soudů, je velmi pravděpodobné, že v nejbližší době nelze očekávat ustálení názorů na aplikaci insolvenčního zákona.

¹²⁸ Insolvenční řízení KSPH 61 INS 37073/2013, číslo listu B-9, ISIR

¹²⁹ Insolvenční řízení KSUL 44 INS 34236/2014, číslo listu A-1, ISIR

¹³⁰ Insolvenční řízení KSUL 44 INS 34236/2014, číslo listu B-5, ISIR

7 Vztah insolvenčního a finančního práva při plnění splátkového kalendáře

Interakce mezi insolvenčním a finančním právem hraje velmi důležitou úlohu všude tam, kde dlužník není schopen splnit podmínky oddlužení vlastními silami, tedy za pomoci pouze vlastních příjmů. Tato problematika není samozřejmě vázána na společné oddlužení manželů, ale platí pro plnění splátkového kalendáře obecně.

Je stále častějším jevem, že dlužníkovy příjmy (resp. jejich zabavitelná část) nepostačují na splnění základní podmínky pro schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře, tedy na uhrazení alespoň 30 % přihlášených pohledávek. K tomu je třeba uvést, že drtivá většina dlužníků nemá jinou možnost než navrhnout tento způsob oddlužení, protože nedisponuje žádným zpeněžitelným majetkem. Jediným možným řešením pro takového dlužníka pak je, aby si zajistil chybějící příjem darovací smlouvou nebo smlouvou o důchodu.

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů ve znění účinném od 1.1.2014 zrušil dosud platnou daň z převodu nemovitostí, daň dědickou a darovací¹³¹ a všechny tyto daně zahrnul do daně z příjmů. Citovaný zákon o daních z příjmů zavedl nový termín, kterým je „bezúplatný příjem“¹³², který ale v zákoně není nijak vymezen – ze souvislostí lze usuzovat, že se jedná o příjem peněžní nebo nepeněžní, za který daňový poplatník neposkytuje protiplnění.

Zákon stanoví, že poplatníkem daně z příjmů fyzických osob jsou fyzické osoby.¹³³ Paragraf 3 tohoto zákona taxativně vypočítává, co je předmětem daně z příjmů fyzických osob, přičemž písm. e) zmiňuje „ostatní příjmy“, které jsou podrobně specifikovány v § 10. Mezi tyto „ostatní příjmy“ patří i přijaté výživné, důchody a obdobné opakující se požitky,¹³⁴ přičemž za důchod se považuje placení pravidelných peněžních dávek ze strany plátce k rukám příjemce.¹³⁵

Mezi „ostatní příjmy“ patří i bezúplatný příjem¹³⁶, tedy např. příjem z titulu dědění nebo darování. Bezúplatný příjem může mít i podobu tzv. jiného majetkového prospěchu, kterým je např. zvýšení majetku, zřízení věcného břemene apod.

¹³¹ Zákon č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí

¹³² Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, např. § 10, odst. 1, písm. n)

¹³³ Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, § 2, odst. 1

¹³⁴ Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, § 10, odst. 1, písm. e)

¹³⁵ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, § 2701, odst. 1

¹³⁶ Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, § 10, odst. 1, písm. n)

Podle § 10, odst. 3, písm. c) zákona o daních z příjmů jsou od daně osvobozeny bezúplatné příjmy od příbuzných v linii přímé i vedlejší a dále bezúplatné příjmy od osoby, se kterou daňový poplatník žil nejméně po dobu jednoho roku před získáním příjmu ve společně hospodařící domácnosti. Od daně z příjmu je dále osvobozen jednotlivý, tedy příležitostný bezúplatný příjem do částky 15.000 Kč ročně od jednoho dárce (poskytovatele), přičemž není rozhodné, zda tento bezúplatný příjem byl uhrazen v jedné částce, nebo po částech. Z textu zákona vyplývá, že se nesčítají bezúplatné příjmy od různých poskytovatelů.¹³⁷

Je otázkou, zda pravidelné měsíční platby poskytované dlužníkovi na základě darovací smlouvy nebo smlouvy o důchodu patří mezi bezúplatné příjmy, nebo mezi ostatní příjmy, které podléhají dani z příjmu. Domnívám se, že patřit by měly mezi bezúplatné příjmy, neboť jsou dlužníkovi poskytovány po omezenou dobu a bez jakéhokoli protiplnění z jeho strany. Pokud přijmeme toto zařazení jako fakt, pak platí, že takto poskytované finanční prostředky jsou osvobozeny od daně, pokud jsou dlužníkovi poskytovány od příbuzného v linii přímé a v linii vedlejší nebo od osoby, se kterou poplatník žije ve společně hospodařící domácnosti.

Zákon o daních z příjmů rozumí pod pojmem „důchod“ výplatu dávek z důchodového pojištění podle zákona o důchodovém pojištění nebo důchodovém spoření, nereagoval však dosud na masově uzavírané smlouvy o důchodu sloužící k dosažení potřebné výše příjmů pro účely insolvenčního řízení, respektive oddlužení.

Dlužníci uzavírají darovací smlouvy nebo smlouvy o důchodu nejčastěji se svými příbuznými, výjimkou však nejsou případy, kdy se k plnění vůči dlužníkovi zavazují osoby, které s ním nejsou v příbuzenském vztahu a nesplňují ani podmínku společně hospodařící osoby – bývají to kamarádi, spolupracovníci, dokonce i zaměstnavatelé. V těchto případech by tedy dlužník měl částky vyplacené z titulu uzavřené darovací smlouvy nebo smlouvy o důchodu uvést ve svém daňovém přiznání jako příjem, s čímž souvisí i povinnost zaplatit z nich daň. Pro dlužníka by to znamenalo, že částky určené na splátky v oddlužení se sníží o zaplacenou daň, a v důsledku toho by bylo nutno stanovovat jinou (vyšší) částku do darovací nebo důchodové smlouvy, aby částka po zdanění postačovala ke splnění podmínek oddlužení.

¹³⁷ Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, § 10, odst. 3, písm. c), bod 4.

S výše popsanou problematikou souvisí i otázka poctivého přístupu dlužníka k oddlužení. Přibližně polovina dlužníků podávajících insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení sice k návrhu přiloží smlouvu o důchodu nebo smlouvu darovací, aby byla doložena dostatečná výše příjmů, avšak současně je mezi oběma smluvními stranami domluveno, že takto vzniklý závazek je pouze formální a že dlužník bude částky stanovené ve smlouvě poskytovat na účet majetkové podstaty sám z nezabavitelné části svých příjmů. Z pohledu insolvenčního práva tedy dlužník nepřistupuje ke svému insolvenčnímu řízení poctivě, v návrhu uvádí nepravdivé údaje ohledně příjmu. Pokud by měl být za této situace striktně aplikován insolvenční zákon, bylo by namíště uvažovat o řešení dlužníkovy úpadku prohlášením konkursu na jeho majetek, což se v praxi neděje. Stejně tak neznám dlužníka, který by plnění z darovací smlouvy nebo ze smlouvy o důchodu uváděl ve svém daňovém přiznání – především proto, že nemá žádnou povědomost o této povinnosti.

Výše uvedené lze shrnout tak, že zákon o daních z příjmů fyzických osob nereaguje na aktuální situaci v oblasti insolvenčních řízení fyzických osob, konkrétně na stále hojnější výskyt darovacích smluv a smluv o důchodu v těchto řízeních, a neřeší problematiku případného zdanění (či nezdanění) těchto příjmů (mnohdy fiktivních) přímo v zákoně, což je dle mého názoru námětem pro zákonodárce pro příští novelizaci příslušného zákona.

8 Závěr

Ve své diplomové práci jsem se zaměřila na oblast insolvenčního práva, konkrétně na institut oddlužení, který byl do českého právního prostředí nově zaveden od 1.1.2008. Jeho vznik si vynutila praxe, především masový nárůst počtu osob, které se ocitly v neřešitelné finanční instituci.

Protože jsem se věnovala speciálně oddlužení manželů, jejich případnému společnému oddlužení a otázkám s tím souvisejícím, neřešila jsem podrobně a komplexně např. všechny fáze oddlužení, ale zmínila jsem pouze to, co bezprostředně souvisí s tématem mé práce.

Jak už jsem uvedla v úvodu, vycházela jsem především ze své praxe, která čítá několik set zpracovaných a sledovaných insolvenčních případů. Z toho důvodu je práce koncipována tak, že jednotlivá ustanovení insolvenčního zákona jsou konfrontována s konkrétními insolvenčními řízeními, na která odkazuji přímo v textu, v poznámkách nebo v seznamu literatury a pramenů. Z této konfrontace jednoznačně vyplynulo, že soudní praxe ne vždy koresponduje s právními předpisy. Velmi zřetelně se od nich odchýlila právě v problematice společného oddlužení manželů, kdy tento právní institut byl vytvořen soudní praxí, potvrzen rozhodnutím Vrchního soudu v Praze a teprve následně kodifikován velkou revizní novelou insolvenčního zákona účinnou od 1.1.2014.

Z mé práce jednoznačně vyplývá, že insolvenční zákon není oporou pro jednotnou a ustálenou soudní praxi. Uvedla jsem dostatek příkladů pro to, že insolvenční soudy ani jednotlivé soudní senáty nejsou jednotné ve svých názorech na aplikaci insolvenčního zákona. V otázce společného oddlužení manželů tuto nejednotnost částečně vyřešila novelizace zákona účinná od 1.1.2014, ale současně se zavedením institutu společného oddlužení manželů vyvstala řada dalších otázek, které zákon neřeší. Bude tedy opět na soudech, soudcích, případně dlužnících, věřitelích a insolvenčních správcích, aby přispěli k řešení těchto problémů.

Do diplomové práce jsem jako samostatnou kapitolu zařadila daňovou problematiku velmi úzce související právě s oddlužením, tedy i s oddlužením manželů, neboť rok od roku výrazně roste počet osob, které si podávají insolvenční návrh spojený s návrhem na oddlužení, ale nejsou schopny splnit základní podmínku oddlužení, tedy uhradit minimálně 30 % zjištěných pohledávek věřitelů, ani zpeněžením svého majetku, ani ze svých příjmů, a proto

dokládají jako jeden ze svých příjmů pravidelný dar nebo důchod od třetí osoby, což je dle mého názoru alespoň v některých případech příjem, který by měl podléhat zdanění. Novelizovaný insolvenční zákon na tuto praxi přímo reaguje tím, že jako jediný možný způsob doplnění chybějících příjmů určuje darovací nebo důchodovou smlouvu, ale případné zdanění neřeší.

Insolvenční právo považuji za velice zajímavý právní obor, neboť se blíže či vzdáleně dotýká všech ostatních právních odvětví soukromého i veřejného práva. Insolvenční zákon se od doby svého vzniku neustále a poměrně bouřlivě vyvíjí a bude jistě zajímavé sledovat, jakým směrem se bude rozvíjet v dalších letech.

Resumé

We can find the principals of the insolvency law in the antique Rome. The bankruptcy law appeared in our country during the seventeenth century. When Czechoslovakia was formed, our law system took over the Austrian and Hungarian form of the bankruptcy law. After the year 1948, the bankruptcy law was not used more, its renewed usage and development started only after the year 1989. Since the 21st century, the European law system influences our insolvency law system.

The Insolvency Act determines the conditions of the debtor's bankruptcy – being due to more creditors, going on unpaid obligations even after thirty-day term or inability of payment. The contractor's bankruptcy is declared if he is overburdened with debts, too. The revealed failure may be solved by several means – bankruptcy, reorganization, disencumbrance and special methods for special subjects. Reorganization and disencumbrance are not dissolved forms for the debtors, bankruptcy is the general purpose form used for failures.

On principle, the insolvency process can be opened after the debtor's or creditor's application. The court decides and recommends the method.

In case of disencumbrance the debtor has the disposal right to deal with his possession and after the successful process he is free from paying the rest of debt. Only the debtor is authorised to require that and use the special form. The law prescription sets the rule: the requirement of disencumbrance should not be passed by a natural person – contractor. But application of the law in practice is different. Disencumbrance and claims are currently accepted from contractors. The basic condition allowing and following agreement of disencumbrance is debtor's ability to pay minimum 30% of the applied debts within the period of sixty months. The decision comes from the Insolvency Court. The creditors decide the form of disencumbrance – whether the repayment plan or realization of assets. In case of creditors' inactivity there will be set the court's decision.

Before the review amendment of the Insolvent Act effective since 1st January 2014, our law modification of the insolvent process had not known the institute of common disencumbrance of a married couple. This institute was created by the judicature and main of all by the breaking decision of the Supreme Court in Praha, called VSPH 669/2009. It allows to disencumber the common possession of the couple. Subsequently most of their insolvency applications were

united and heard together. At the same time some cases were divided into separate procedures.

The above mentioned novella of the Insolvency Act brought codification the institute of shared couples' property. Another change for married couples is their possibility to file in two separate applications but without their future rejoining. For their disencumbrance, there is a mandatory supplement to the common proposal of both married partners – all their possession will be used for realization of assets. The both persons are considered to be inseparable partners and personalized as one debtor. The Insolvency Act does not mention the situation after partners' divorce or death of one of them. There is another open question about the possibility of annulment previously agreed disencumbrance for the case of not keeping the conditions – whether a common bankruptcy or separate ones should be declared.

The Insolvency Act is rather new and the corresponding judicature has not been constant yet. That is the reason why court senates and their decisions may differ. A striking example is the subject of outstanding debts and debtors' requires of lower instalments.

The insolvent law corresponds to the financial law. The Income tax Act does not solve special situations, e.g. debtor's incomes from contracts of gifts or rent contracts. Would they belong to the general income tax or not? In my opinion this should become a theme for legislators before the next review of the relevant act.

Seznam použité literatury a zdrojů

Publikace

- HÁSOVÁ, Jiřina; MORAVEC, Tomáš. *Insolvenční řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 262 s. ISBN 978-80-7400-459-9.
- KOZÁK, Jan; BUDÍN, Petr; PACHL, Lukáš. *Insolvenční právo aneb Osobní bankroty začínají*. 1. vydání. Brno: Rašínova vysoká škola, 2008. 298 s. ISBN 978-80-97001-10-3.
- KUČERA, František. *Insolvenční zákon s judikaturou a souvisejícími předpisy*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 306 s. ISBN 978-807-4001-635.
- MARŠÍKOVÁ, Jolana a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. aktualizované vydání ve znění zákona č. 294/2013 Sb. Praha: Leges, 2014. 864 s. ISBN 978-80-87576-80-9.
- RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. 1. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008. 472 s. ISBN 978-807-3573-294.
- SCHELLE, Karel; FRÝDEK, Miroslav. *Vývoj konkursního práva*. 1. vydání. Ostrava: KEY Publishing, 2010. 90 s. ISBN 978-80-7418-073-6.
- SCHELLEOVÁ, Ilona. *Insolvenční zákon*. Vydání neuvedeno. Praha: EUROUNION Praha, 2006. 399 s. ISBN 80-7317-054-X.
- SCHELLEOVÁ, Ilona. *Úvod do insolvenčního práva*. 1. vydání. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2007. 94 s. ISBN 978-80-87071-54-0.
- SCHELLEOVÁ, Ilona. *Základy insolvenčního práva*. 1. vydání. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2008. 322 s. ISBN 978-80-87071-88-5.
- ZELENKA, J. a kol. *Insolvenční zákon, poznámkové vydání s důvodovou zprávou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. vydání. Praha: LINDE Praha, 2008. 795 s. ISBN 978-80-7201-707-2.
- ZOULÍK, F. *Zákon o konkursu a vyrovnání: komentář*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 1998. 284 s. ISBN 80-717-9103-2.

Prameny

- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

- Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)
- Důvodová zpráva k zákonu č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)
- Zákon č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí
- Zákon č. 378/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání
- Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů

Judikatura

- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.8.2001, sp. zn. 29 Cdo 1248/99
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21.4.2009, sp. zn. 29 NSČR 3/2009 (KSOS 34 INS 625/2008)
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.1.2014, č. j. 29 NSČR 91/2013-B-35 (KSUL 71 INS 15185/2012)
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15.12.2009, sp. zn. 1 VSPH 669/2009 (KSPL 54 INS 4966/2009)
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 24. února 2011, č. j. 3 VSOL 94/2011-P9-7 (KSBR 45 INS 3123/2009)
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19. ledna 2011, č. j. 2 VSPH 1013/2010-P8-7 (KSPL 20 INS 4784/2010)
- Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, sešit 1/2003
- Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, sešit 7/2009

Insolvenční řízení

- KSCB 25 INS 4946/2014
- KSCB 26 INS 13333/2014
- KSCB 26 INS 8237/2011
- KSCB 27 INS 21177/2012
- KSCB 27 INS 32647/2012
- KSCB 27 INS 4713/2015
- KSCB 28 INS 315/2015
- KSHK 42 INS 12505/2014
- KSPH 38 INS 3025/2013

- KSPH 38 INS 3027/2013
- KSPH 40 INS 30600/2013
- KSPH 40 INS 32168/2012
- KSPH 40 INS 7375/2012
- KSPH 60 INS 25353/2014
- KSPH 61 INS 3292/2014
- KSPH 61 INS 34825/2013
- KSPH 61 INS 37073/2013
- KSPH 67 INS 19561/2014
- KSPH 67 INS 23136/2014
- KSPH 67 INS 24870/2014
- KSPL 20 INS 10968/2010
- KSPL 20 INS 22934/2011
- KSPL 20 INS 3684/2012
- KSPL 20 INS 3685/2012
- KSPL 20 INS 4096/2010
- KSPL 27 INS 11444/2012
- KSPL 27 INS 13057/2012
- KSPL 27 INS 1521/2010
- KSPL 27 INS 26277/2012
- KSPL 27 INS 3842/2010
- KSPL 27 INS 4965/2009
- KSPL 29 INS 12916/2013
- KSPL 29 INS 16028/2010
- KSPL 29 INS 23269/2013
- KSPL 29 INS 23271/2013
- KSPL 29 INS 7551/2011
- KSPL 29 INS 7552/2011
- KSPL 54 INS 20263/2013
- KSPL 54 INS 3143/2010
- KSPL 54 INS 3272/2011
- KSPL 54 INS 4966/2009
- KSPL 56 INS 13187/2013

- KSPL 56 INS 13188/2013
- KSPL 56 INS 18390/2011
- KSPL 56 INS 19375/2014
- KSPL 56 INS 23750/2012
- KSUL 43 INS 23240/2011
- KSUL 44 INS 34236/2014
- KSUL 70 INS 20760/2011
- KSUL 74 INS 19379/2011

Elektronické zdroje

- <http://www.justice.cz>
- <http://insolvencni-zakon.justice.cz/>
- <https://isir.justice.cz/isir/common/index.do>